

fred og frihet

Tidsskrift for Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF) årgang 76. Nr. 2 / 2015

WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR
PEACE & FREEDOM

Fred og frihet

Utgis av Internasjonal
kvinneliga for fred og frihet
Storgaten 11
0155 Oslo, Norge
tlf: 93089644
ikff@ikff.no
org.nr.: 983 794 815
konto: 0531.50.27057

Redaksjon dette nummer

Mari Holmboe Ruge,
Eva Fidjestøl
Ellen Elster

Design/ layout

Elisabeth Kristiansen
Alle bilder er publisert
i henhold til lov om
opphavsrett.

Av plasshensyn er de fleste
av artiklene forkortet av
redaksjonen.

Fred og frihet er også å
finne på våre nettsider
www.ikff.no

Forsiden: Bildet er laget
av wilpf.org til bruk som
illustrasjon til materiale
under Haagkonferansen
april 2015.

Baksiden: Program
festkonferanse 25.
september 2015.

I N N H O L D

Side

3.	Lederartikkel, K.Margrethe K.Tingstad
4.	Fra FN-vedtak til realiteter på bakken, K.M.K.Tingstad
6.	Kongressen i Haag, Mari Holmboe Ruge
7.	Hva er feministisk utenrikspolitikk? Mari Holmboe Ruge
8.	WILPFs manifest 2015, Ellen Elster
10.	Inntrykk fra Haag
12.	WILPFs nye miljøatsning- EWG, Edel Havin Beukes
13.	Intervju med WILPFs president
14.	Aletta Jacobs, Edel Havin Beukes
15.	Intervju med WILPF Ghana, Ursula Gelis
16.	Tjue og hundre år for fred, Mari Holmboe Ruge
17.	IKFFs jubileumsutstilling, Elisabeth Kristiansen
18.	Samtale med Birgitte Grimstad, Ellen Elster
20.	IKFF-kvinner i den kalde krigen, Ellen Elster
22.	Mari Holmboe Ruge – 60 år i Kvinneligaen, Ellen Elster
24.	Kvinner, biologisk mangfold og matsikkerhet, B.Natarajan
26.	FNs utviklingsmål, Ingeborg Breines
27.	WILPF og 1325, Ellen Elster
28.	Nytt fra avdelingene
30.	Fredskonferansen i Sandnes, Tone Ravnaas
31.	Kjønn i atomalderen, Ursula Gelis
32.	Russland kommer nærmere, R.Rønning Balsvik
33.	Minneord om Kirsten Fjelberg
34.	Bokmelding: Norge og Russland, Eva Fidjestøl

Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF) er den norske seksjonen av Women's International League for Peace and Freedom (WILPF). IKFF er en organisasjon som er politisk og religiøst uavhengig. Arbeidet i den norske seksjonen bygger på det programmet og de retningslinjer som blir vedtatt på organisasjonens kongresser hvert tredje år og av det internasjonale styret. Vi fremmer strukturelle forandringer av samfunnet med sosiale, økonomiske og politiske rettigheter for alle.

Vi arbeider for nedrustning, ikkevold og fredskultur.

Women's International League for Peace and Freedom
1. Rue de Varembe
Case Postale 28, 1211 Geneva 20, Switzerland
TLF: +41 22 919 7080

inforequest@wilpf.ch
www.wilpf.org

LEDER

Kirsten Margrethe Kvam Tingstad

Vi må ikke la kynismen ta oss

I år markerer store deler av verden at det er 70 år siden atomangrepene mot Hiroshima og Nagasaki i august 1945. Gjennom overlevendes vitnesbyrd har vi blitt minnet om alle liv som gikk tapt eller som ble ødelagte da bombene falt, og i tiårene som fulgte. Mediene fordømmer unisont atomkrig, men likevel er det som om de nøyer seg med å betrakte grusomhetene som tilbakelagt historie. Bare unntaksvis inviteres det til en diskusjon om verdenssamfunnets atompolitikk, som i vårt tankeunivers øker sjansen for at historien skal gjenta seg.

Verden har 16.000 atomvåpen, 9 land satser fortsatt på atomvåpen som garanti for nasjonal sikkerhet, og har omfattende planer med ditto budsjetter for modernisering av våpnene. I Norges storting er det flertall for et forbud mot atomvåpen, men det kommer ikke til uttrykk. Regjeringen er NATOs trosfelle når det gjelder atomvåpen som avskrekking og virkemiddel for vår nasjonale sikkerhet som medlem av NATO.

NATOs generalsekretær Jens Stoltenberg sier at målet er en atomvåpenfri verden, men så lenge atomvåpen finnes, må vi fortsette

å ha dem. Hvor er bevisene for at denne «catch 22» gir avskrekking? Når ingen er villig til å ta det første steget mot nedrustning, blir FN-vedtak overkjørt av en sikkerhetspolitikk som har spilt fallitt.

Gode politiske løsninger synes like fjerne ved Europas grenser, der det utspilles et menneskelig drama som vi ikke evner å ta helt innover oss. Noen kaller Europa kynisk i sin håndtering av flyktningene, mens andre mener at nettopp en viss kynisme må til. Den politiske debatten her hjemme går i det små og hjelpeløse, og gir inntrykk av at vi kan sitte i Norge og bestemme oss for hvorvidt vi skal ta del i det som hender i verden. Hvor er solidariteten?

Det har oppstått et kunstig skille mellom utenriks- og innenrikspolitikk. Det kan hindre oss i å se oss selv som en del av verden hvor det vi som nasjon til enhver tid gjør, sier, tenker og setter som politiske mål, vil bety noe utover egne landegrenser.

Hovedårsaken til det store antallet flyktninger til Europa er enorme kriser i Syria, Irak, Yemen, Afghanistan, Libya, og flere land. Hva muliggjør krigens

fortsettelse? Hvordan kommer våpnene i hendene på dem som hver dag begår forbrytelser mot menneskerettighetene? Verden har lover mot slik kriminalitet, men mangler sanksjonsmuligheter når lovene ikke respekteres. Hva betyr salg av norske våpenkomponenter til land som ikke overholder våre strenge regler for videresalg? Spredning av våpen er med på å intensivere og opprettholde kriger og andre former for vold, terrorisme og organisert kriminalitet.

Fred og sikkerhet må redefineres, og en mer helhetlig tenking må til, hvor man går bakenfor hendelsene og hjelper samfunn til stabilitet.

Både i den langsiktige freds- og sikkerhetspolitikken og den akutte pågående humanitære katastrofen i Europa, spilles politisk fallitt når politiske verktøy ikke vinner fram. Sivilsamfunnet må i større grad bli bevisst maktfordelingen i spillet om vår framtid. Politisk apati kan bli resultatet dersom folk føler seg frakoblet det store politiske spillet eller når stortingsflertallet ikke gjenspeiles i regjeringens politikk. Noen har sagt at politisk apati er kynismens fetter.

La oss stå sammen mot kynismen.

Fra FN-vedtak til realiteter på bakken – hvilken rolle kan vi spille?

Kirsten Margrethe Kvam Tingstad

Årets kongress og konferansen «Women's Power to Stop War» i Haag i april markerte våre 100 år som organisasjon. Historien vår har mye å lære oss, selv om handling framover sto i sentrum i Haag i år som under den første kongressen i 1915. Vårt nye manifest gir oss en retning framover.⁽¹⁾

«Politikk er å ville, fred er å ville mer». Vårt arbeid er fortsatt fundert på tre hovedpilarer; bekjempe militarismen, investere i fred og styrke multilateralisme (styrke FN).

Generelt må verden i langt større grad se de langsiktige årsakene til konflikt og kriger som en del av sikkerhetsarbeidet. Vi ser behovet for en ny politikk og et fornyet språk som favner våre perspektiv på fred og sikkerhet, og ikke minst krever vi reformer i de overnasjonale systemene som nå svikter sine oppdrag. Militærutgifter må reduseres og det må investeres i fredsinitiativ og sosial utvikling.

Vi har sterk tro på sivilsamfunnets rolle i å bygge en annen vei framover. Vi må være stemmen som påpeker sammenhengen mellom patriarkalske strukturer og uløste konflikter. Patriarkatet fronter en maskulinitet som heller ikke favoriserer menn generelt, bare dem med makt. Vi skal fortsette å jobbe på ulike nivåer, fra FNs korridorer til våre egne lokalmiljøer. I denne artikkelen vil

jeg prøve å være konkret når jeg snakker om våre oppgaver og muligheter.

WILPFs program Reaching Critical Will (RCW)⁽²⁾ ble etablert for å skape en mer dynamisk og koordinert tilstedeværelse for sivilsamfunnet i de delene av FN som arbeider med nedrustnings- og våpenspørsmål. Arbeidet spenner vidt, fra å skaffe tilgang til FN-konferanser, til etablering av databaser, analyser, rapportskriving og høringsinnspill til forhandlinger.

Fører det fram? Ja, det gjør det, og her er et eksempel:

Da RCW begynte å snakke om kjønnsbasert vold i forbindelse

med våpenhandelsavtalen (ATT), møtte de uforstående blikk.

«Hva hadde våpenhandel med kjønn å gjøre»? Spørsmål kom ikke bare fra diplomater, men også organisasjoner med mye kunnskap om tradisjonelle problemstillinger rundt våpenhandel og -bruk.

Problemer rundt kjønn, kvinner, seksualisert vold har tradisjonelt blitt regnet som sosiale spørsmål, og ble lenge avvist som tema i våpenhandelsspørsmål.

WILPF og RCW ga aldri opp å påpeke sammenhengene. Seks år senere, ved sluttforhandlingene av ATT, signerte mer enn hundre stater

Delegater FN, New York mars 2015. Foto E. Kristiansen

og flere sivilsamfunnsgrupper oppfordringen om en bindende klausul som handlet om kjønnsbasert vold. I praksis vil det si at avtalen får en klausul som forbyr stater å selge våpen til land der de brukes til å undergrave menneskerettigheter, drive organisert kriminalitet eller øker risiko for kjønnsbasert vold.

ATT ble vedtatt i desember i fjor, vårt langvarige arbeid med avtalen ga en erkjennelse av vårt perspektiv. Det handler ofte om å endre i ord i tekst, slik at holdninger over tid kan endres. Av og til trengs det nye forskrifter som muliggjør iverksetting av avtalens bestemmelser.

Språk

Vi må arbeide for en redefinisjon av begrepet *sikkerhet*, som tradisjonelt har vært synonymt med militære muskler. «FRED må tilbake i FNs vokabular, da det er det ordet som best forener alle våre politiske mål».⁽⁴⁾

Våre internasjonale programmer Peace Women, Crisis response programme, MENA-prosjektet og Human Rights Programme¹ arbeider alle med å følge opp de prosessene som skal føre til at FN-resolusjoner gjennomføres og at sivilsamfunnets og kvinners rolle i konfliktforebygging og fredsbygging medregnes. Det er et stort behov for å endre måten konflikter framstilles og formidles på. Bare sjelden kommer

det sivile samfunn til, og enda sjeldnere kvinner, til orde. Det gjør at sivilsamfunnets organisering og rolle i fredsbygging blir usynlig og undervurdert. Verdens politikere begår store feil når bare stridende parter innkalles til samtaler i konflikter. Mulighetene ligger hos de sivile. WILPF har de siste årene forsøkt å trekke kvinner til forhandlingsbordet om Syria, hvor det var FN som blokkerte kvinners tilgang. (Vårt arbeid her ble nevnt av utenriksminister Børge Brende i Stortingets spørretime i oktober 2014).

Verden opplever stadige brudd på menneskerettigheter uten at de etablerte systemene klarer å håndtere sanksjoner eller straffeforfølge lovstridige handlinger. Vi må arbeide for gjennomsiktighet og økt demokrati, utryddelse av sexisme og rasisme, og styrking av menneskerettigheter gjennom et internasjonalt lovverk som kan forfølge lovbrudd. Her er vår rolle også å påvirke nasjonalt. Et eksempel her er WILPFs uttalelse for å forbedre det internasjonale juridiske rammeverket som skal beskytte mot menneskerettighetsbrudd fra multinasjonale selskaper.

WILPF akademiske nettverk gir oss en stor kunnskapsbase som vi, sammen med erfaringer fra medlemmer i ulike seksjoner, må benytte oss av. Alt henger som

kjent sammen med alt, men vi opplever at kunnskap ikke henger sammen når den skal anvendes politisk.

Internasjonal politikk skiller ofte mellom spørsmål om fred, sikkerhet og nedrustning på den ene siden og rettferdighet, utvikling, menneskerettigheter og likestilling på den andre. Vi ser menneskerettigheter, sosial rettferdighet, likestilling, nedrustning, under ett – fordi det henger sammen! Det er WILPFs «Integrated approach».

Når fred er målet, må ett av delmålene være bred satsning på en fredskultur. Mye handler om å påvirke mennesker rundt oss. Vi må protestere mot stereotypiseringen av kjønn, menneskegrupper og levesett. Vi må finne gode veier for å snakke med dem som ikke deler vårt syn på freds- og sikkerhetspolitikk, og ikke minst dem som slett ikke har noe syn. I vår trygge velstand har vi lett for å skyve slike spørsmål til side, men det som skjer i verden vil berøre oss alle, og vi må ta innover oss spørsmålene om hva som på sikt gir oss trygghet.

Noter

(1) <http://wilpf.org/wp-content/uploads/2015/05/FINAL-VERSION-English.pdf>

(2) <http://www.reachingcriticalwill.org/>

(3) M.Rees, Haag, 28. april 2015

(4) <http://wilpf.org/>

WILPFs 31. internasjonale kongress, Haag

Mari Holmboe Ruge

WILPFs hundreårsmarkering var todelt: Kongressen for medlemmer 22-25. april, og den store konferansen 27-29. april med mottoet «Women's Power to Stop War». Konferansen er omtalt på annet sted i bladet.

Kongressene er WILPFs «generalforsamlinger», med hovedvekt på organisasjonens liv og arbeid, vedtak av arbeidsprogram og budsjett for neste periode, og valg av nytt internasjonalt hovedstyre. Kongressene er også «politiske verksted» med seminarer, arbeidsgrupper og behandling av resolusjonsforslag om aktuelle politiske tema. I år var denne delen lagt til den åpne konferansen etter kongressen.

Hver nasjonale seksjon har inntil 5 delegater med stemmerett. Dessuten har det internasjonale styremedlemmet stemmerett. Delegasjonen fra IKFF besto av Margrethe Tingstad (leder), Eva Fidjestøl, Ursula Gelis, Bhanumatu Natarajan og Elisabeth Kristiansen. Edel Havin Beukes er vårt internasjonale styremedlem. For øvrig kan alle medlemmer delta som observatører.

29 seksjoner var representert med delegater. Dessuten godkjente kongressen nye seksjoner i Ghana, Kamerun, og Israel. Israel-seksjonen ble første gang opprettet i 1952. Den har vært nedlagt i noen år, men er nå startet igjen og ble ønsket varmt

velkommen av kongressen. En hovedsak for denne jubileumskongressen var behandlingen av et forslag til et «manifest», et prinsippdokument som skal legges til grunn for prioriteringer de neste årene. Det er omtalt annet sted i dette nummeret av fred og frihet.

Arbeidsprogrammet 2015-18 er organisert i 5 hovedområder: Menneskerettigheter, nedrustning, kvinner, fred og sikkerhet, krisehåndtering og miljø. WILPF har egne ansatte og websider for hvert av programmene med aktuell informasjon fra FN, andre internasjonale organisasjoner og eget arbeid. Miljøprogrammet er nytt, og bygger på et omfattende arbeid fra en internasjonal miljøarbeidsgruppe ledet av Edel Havin Beukes og Lorraine Mirham (WILPF UK). Dette området har foreløpig ingen egen ansatt i WILPF.

WILPF har konsentrert mye av sitt politiske arbeid de siste årene om å styrke kvinner fra land i krig og konflikt. Gjennom møter både i regionen og i Genève kan deltakerne utvikle sine synspunkter og krav for en fredeligere framtid i egne land. Dette arbeidet har også fått en god del økonomisk støtte fra Norge og andre regjeringer som vil arbeide for praktisk bruk av prinsippene i FN-resolusjon 1325.

I de siste årene er WILPFs økonomi blitt vesentlig bedret

gjennom støtte til Midtøsten-programmet og andre større satsinger. Seksjonenes kontingenter utgjorde bare ca. 3 % av budsjettet for 2014, men beløpet er viktig fordi det kan brukes fritt uten øremerking. IKFFs kontingent i 2014 var på knappe 50.000 kr. Kontingenten regnes ut på grunnlag av seksjonens medlemstall og det enkelte landets plassering på FNs sosio-økonomiske indeks.

Kongressen valgte nytt internasjonalt hovedstyre for neste treårsperiode:

President: Kozue Akibayashi, Japan

Visepresident: Joy Onyesoh, Nigeria

K. Margrethe K.Tingstad, Norge

Catia Confortini, USA

Sameena Nazir, Pakistan

Internasjonal kasserer:

Kerry McGovern, Australia

Generalsekretær Madeleine Rees deltar også i det internasjonale hovedstyret.

Et intervju med den nye internasjonale presidenten står annet sted i dette nummeret.

Kongressen vedtok en rekke internasjonale resolusjoner. (fulltekst på engelsk finnes på www.ikff.no). Resolusjonene blir publisert og formidlet fra WILPFs hovedkontor til det internasjonale samfunn. Nasjonale seksjoner skal legge dem til grunn for politiske innspill og lobbyarbeid i eget land.

- Through the Lens of Civil Society er en ny rapport utgitt av WILPF PeaceWomen. Rapporten er blitt laget i anledning 15 års markeringen av UNSCR 1325. Rapporten inneholder bidrag fra NGOer, akademiske miljø og forskningsinstitusjoner fra hele verden. Den kaster lys over praksis og aktiviteter omkring implementeringen av 1325 i det sivile samfunnet, FN-organisasjonene og statene. Rapporten konkluderer med ni strategiske anbefalinger for det videre arbeidet. Dette kan du lese mer om på: www.peacewomen.org

Eva Fidjestøl

Delegater fra Ghana og Italia, Haag 2015. Foto U. Gelis.

Hva er feministisk utenrikspolitikk?

Mari Holmboe Ruge

Dette spørsmålet stiller IKFF på sin jubileumskonferanse i september i år. Her er et eksempel på hva det kunne være:

Havbunnen i Arktis inneholder store forekomster av olje og gass, ifølge noen beregninger så mye som 90 milliarder fat olje. Kampen om dem vil tilspisse seg i årene som kommer. I august i år fornyet Russland sitt krav på Nordpolen. Kommentarer i mediene så det i sammenheng med annekasjonen av Krim og generell stormaktsadferd. Men FNs havrettskonvensjon fra 1982 gir alle kyststater rett til en

økonomisk sone på visse vilkår.

Norge, Canada, Danmark (pva Grønland), USA og Russland har alle suverenitetskrav som overlapper hverandre i områdene rundt Nordpolen. Norge er til nå det eneste landet som har fått kravet godkjent.

I et feministisk perspektiv kunne en tenke seg at disse landene samarbeidet om utnytting av disse ressursene. Det er ønsketekning i dagens internasjonale situasjon hvor egeninteressene dominerer totalt over fellesinteressene.

WILPFs nobelprisvinner Emily Greene Balch så enda lenger. I sitt nobelforedrag i 1948 tok hun til orde for at "verdenshavene og de ubebodde polområdene er spesielt egnet for internasjonal administrasjon under FN. Krav og rivalisering (om herredømme) er økende og stadig mer høylytte» En slik ordning kunne både motvirke nasjonalisme og gi den nystartede verdensorganisasjonen et selvstendig økonomisk grunnlag.

Fremsynte ord fra en klok gammel fredskvinne. Er de noen gang tatt på alvor?

Vold er ikke uunngåelig. Det er et valg.

Vi velger ikkevold som middel og som mål.

Vi vil frigjøre kvinners styrke, og i partnerskap med likesinnede menn vil vi gi fødsel til en rettferdig og harmonisk verden.

Vi vil virkeliggjøre fred som vi mener er en menneskerett.¹

WILPFs Manifest 2015

Ellen Elster

Årets kongress i Haag, 100 år etter at WILPF ble dannet, vedtok et manifest som skal være styrende for organisasjonens aktiviteter i årene framover. I hundre år har WILPF samlet kvinner fra en hel verden for å arbeide for fred med ikkevoldelige midler og for å fremme politisk, økonomisk og sosial rettferdighet for alle. WILPFs styrke ligger i å se sammenhengen mellom det internasjonale og det lokale nivået, og arbeide ut fra et kvinneperspektiv.

WILPF for 100 år siden

Manifestet minnes våre formødre for 100 år siden og at den kampen de startet må fortsette. WILPF ønsker å vokse og bli mer effektiv, å engasjere, mobilisere og forsterke energien fra kvinner fra hele verden for å få slutt på militarisme og krig. WILPF mener at grunnlaget for militarismen er kapitalismen som består av klasser og patriarkatet som består av kjønnshierarki, samt nasjonalisme med rasistiske og etniske rangeringer av mennesker og religioner.

Manifestet peker på at målet for kvinnene for 100 år siden var å få slutt på krigen. De mente at første verdenskrig ble utkjempet av rivaliserende industri- og

imperialistiske nasjoner, som konkurrerte om kontroll av territorier og ressurser som olje og stål. Derfor var de opptatt av ikke å begrense seg til spørsmål om nedrustning. Kvinnene var også opptatt av å utforme en ny økonomi for en ny internasjonal verdensorden.

For å skape verdensfred må det bli slutt på imperialisme og kolonialisme, og bli skapt likeverdighet mellom nasjonene, økonomiske reformer, ivaretagelse av natur og miljø, og en rettferdig fordeling av materielle ressurser mellom folk. WILPF ville identifisere og utrydde årsaker til krig. Noen av skrittene var krav om total og ensidig og øyeblikkelig nedrustning, opphevelse av militær verneplikt og etablering av en permanent, internasjonal institusjon som kunne forhandle mellom stater i konflikt. Derfor støttet WILPF etableringen av Folkeforbundet, seinere FN, hvor WILPF har konsultativ status.

Årsaker til krig

Mange av utfordringene for 100 år siden er fortsatt aktuelle, samtidig som det er kommet nye til. Det har vært enda en verdenskrig. I tillegg pågår en rekke kriger og konflikter både mellom stater og

innad i enkelte stater. Manifestet skal derfor være en ledetråd for arbeidet i dag og i tida framover.

WILPFs oppgaver i dag og i framtida

WILPF organiserer sine oppgaver under tre omfattende temaer. De går ut på å utfordre militarismen, investere i fred, og styrke de multilaterale relasjonene. Det første går ut på å bekjempe alle sider ved militarismen, ikke minst ut fra et feministisk perspektiv. En bekjempelse av militarismen innebærer også en bekjempelse av kapitalismens klasseforskjeller og rasismens dominans over noen nasjoner og etniske grupper, ødeleggelse av natur og miljø.

Det andre temaet går ut på å bekjempe vold i bred forstand, det vil si strukturell vold. Denne volden handler ikke bare om vold som skjer i krig, men vold i hverdagen, både politisk, kulturelt og økonomisk. Det handler om overgrep i hjemmet, og ulik fordeling av ressurser. Det handler også om udemokratiske styreformer. Ikke minst er WILPF opptatt av å redefinere «sikkerhet» fra å bety militær beskyttelse til å bety menneskelig sikkerhet med mulighet for valg av partner og ekteskap, egenkontroll av

reproduksjon og frihet til å bevege seg og engasjere seg i offentligheten. Det innebærer også å ta sikkerhetsresolusjon 1325 - Kvinner, fred og sikkerhet - tilbake til sin opprinnelige betydning, nemlig kvinner i fredsforhandlinger og forebygging av konflikter og krig. WILPF motsetter seg statenes militarisering av resolusjonen og kvinners deltakelse i militære styrker.

Det siste temaet handler om å benytte WILPFs konsultative status i FN-systemet for å få organisasjonen tilbake på sporet igjen, slik at FN kan bli reelt fredsbyggende og fredsbevarende. I tillegg bidrar WILPF med sitt kvinneperspektiv inn i organisasjonen og programmene. Utfordringene for å få fred på de premissene manifestet skisserer, er så store at de umulig kan la seg løse på kort sikt. Derfor skisserer manifestet noen områder som det også vil være aktuelle å arbeide med i tida framover.

Manifestet beskriver dette i sju punkter:

- 1) Stanse utviklingen av ny våpenteknologi
- 2) Reagere på konflikter mellom stater og innenfor enkelte stater
- 3) Utvikle demokratiet
- 4) Arbeide mot kapitalismen
- 5) Arbeide for et bedre miljø
- 6) Skape ny forståelse for kjønnsidentitet
- 7) Organisk organisering og vekst

En kommentar til WILPFs manifest

Et manifest er en politisk erklæring. Dette manifestet framstår som krav om en altomfattende politisk forandring. Det er som å lese et radikalt feministisk dokument fra 1970-tallet hvor alt henger sammen med alt. Bortsett fra at feminisme den gangen i liten grad så sammenhengen med militarismen. Manifestet er nettopp opptatt av denne sammenhengen, som er militarisme, kapitalisme og patriarkat. Manifestet mener at WILPF

hviler på en slik tradisjon fra da kvinnene møttes i Haag i 1915 og gir uttrykk for pasifisme. Det er vel en sannhet med modifikasjoner. Er det noe som har voldt konflikter innad i WILPF i 100 år, så er det i hvilken grad organisasjonen er pasifistisk. Historien til WILPF viser at store interne diskusjoner har gått nettopp på dette.²

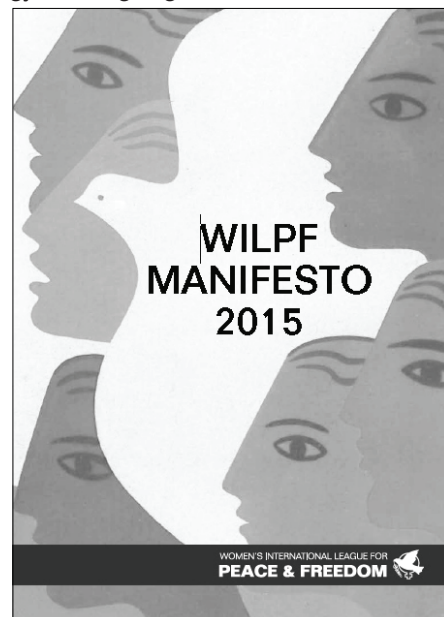
En annen sannhet med modifikasjoner er i hvilken grad kvinnene i 1915 kom sammen for å stoppe den påbegynte krigen der og da, slik manifestet gir uttrykk for i innledningen.³ Det som er sikkert var at arrangørene ikke ville ha en debatt om hvem som startet krigen.⁴ Et av vedtakene⁵ gikk ut på å sende delegasjoner rundt til nøytrale lands regjeringer for å få dem til å ta initiativ til å megle mellom de stridende partene for å få slutt på krigen. De fleste vedtakene var allikevel framtidsrettet, det å bygge samfunn som ikke ville føre til krig, og finne fram til alternative måter å løse konflikter på.

Skal WILPF kunne nå målene organisasjonen har satt seg, kreves intet mindre enn revolusjon, en revolusjon med ikkevold som middel og mål. Riktignok nevnes ikke revolusjon i teksten. Personlig liker jeg den radikale tonen. Den er også i tråd med en uttalelse av tidligere landsleder Aasny Alnæs i 1949, gjengitt et annet sted i bladet. Allikevel stiller jeg spørsmål om hvor samlende manifestet kan være. Det er et krevende dokument. Det er akademisk i formen og skrevet på et ikke helt enkelt engelsk.

Hvordan kan det norske IKFF gjøre bruk av manifestet og tilpasse oppgavene til norsk virkelighet, samtidig som vi arbeider internasjonalt med de temaene som er listet opp i manifestet? Jeg mener at Kvinneligaen allerede er involvert i svært mange av temaene som ulike sider ved nedrustning, matsikkerhet, kvinner, fred og sikkerhet. Samtidig

arbeider Kvinneligaen sammen med andre organisasjoner for å få til endring av det økonomiske systemet; «smi sverdet om til plogjern» samt klima og miljø. IKFFs arbeidsprogram vil nok gjenspeile manifestets innhold.

I fred og frihet nr 2/2014 gikk Barbara Gentikow fra IKFF Bergen gjennom det som den gangen var et utkast til manifestet. Innholdet i det endelige manifestet ble stort sett det samme som i Barbaras gjennomgang.

Manifestet kan lastes ned fra <http://www.wilpfinternational.org/wp-content/uploads/2015/04/WILPF-2015-Manifesto.pdf>

Noter

1 WILPF Manifesto 2015. Til norsk Ellen Elster.

2 Gertrude Bussey and Margaret Tims: «Pioneers for Peace. Women's International League for Peace and Freedom 1915 – 1965.» WILPF 1980. Første utgave 1965.

3 I sluttrapporten fra kongressen i 1915 skriver Chrystal Macmillan at arrangørene var uenige om den pågående krigen skulle være et tema på kongressen: «[...] discussions on the relative national responsibility for or conduct of the present war should be outside of the scope of the Congress.» (side XXXIX-XL)

4 WILPF Manifesto 2015, side 3.

5 Anne Wiltsher: «Most Dangerous Women.» London: Pandora Press 1985: 97. Bussey & Tims, ibid. Wiltsher, ibid.

«Women's Power to Stop War»

Konferanse for å feire WILPFs 100 år, fant sted i Haag i dagene etter kongressen, 27. – 29. april. Og det ble feiring!

Nesten 1.000 kvinner og noen menn fra over 80 land deltok. Noen færre deltakere, men fra flere land enn for 100 år siden. De tre dagene var fulle av aktivitet med fem plenumssesjoner og 48 seminarer som utforsket WILPFs program. Med en demonstrasjon utenfor konferansebygningen kunne vi konkretisere muligheten for å omdisponere verdens militære utgifter til mat, helse og utdanning. I tillegg var det en markeds plass, en festaften med musikk, dans og poesi, og utstilling som viste historien til WILPF.

Her følger inntrykk fra kongressen og konferansen i Haag 2015

Det var stort å feire 100 års dagen til WILPF i Haag, selv om antall kvinner ikke var så stort som for 100 år siden. Men denne gang var herlige kvinner fra Afrika med. Dess viktigere er det at vi fremdeles finnes. Størst inntrykk gjorde engasjerte Jody Williams og de andre kvinnelige fredsprisvinnerne. Og de to opprørte kvinnene som var så oppbrakte at det gjorde vondt langt inni en. Den ene fra Jemen og den andre fra Irak.

Jeg traff to venner fra Israel fra The Human Rights March i 2003/2004. De ble veldig glade da jeg fortalte at både Tore og jeg var medlemmer av «Ship to Gaza» Hamar.

Grethe Nielsen
Hedmark/Oppland IKFF

Tre IKFF-medlemmer fra Sandnes deltok i den store jubileumskonferansen i Haag. Vi fulgte bl.a. plenumsmøtet første dag. Der satt fire tidligere vinnere av Nobels Fredspris: Jody Williams, Mairead Maguire, Shirin Ebadi og Jeyman Gibowee. Shirin Ebadi uttalte bl.a. «Hadde USA droppet bomber og ikke bomber over Afghanistan, hadde vi ikke hatt ISIL i dag.» Som i 1915 mener WILPF i 2015 at konflikter må løses ved forhandlinger og megling, ikke med krig. Et internasjonalt lovverk og meglingsinstitusjoner

er avgjørende. Nedrusting og styrking av FN står sentralt. Det er også viktig å motvirke årsakene til krig. De nasjonale avdelingene arbeider også med aktuelle saker i sine land, for eksempel manglende ytringsfrihet og diskriminering.

Dessverre lever ikke FN opp til sine forpliktelser om nedrustning (art. 26 i FN-pakten), og fredsorganisasjonene er skuffet over samarbeidsavtalen generalsekretærene i FN og NATO signerte i 2008. IKFF har i et åpent brev bedt utenriksminister Børge Brende «ta til vettet» og følge opp den forrige regjeringens arbeid for atomnedrustning. Regjeringen bør tenke mer på vår sikkerhet enn på NATOs og USAs «rett» til å bruke atomvåpen. Blir vi tryggere av stadig flere våpen?

Gro Eriksen
Sandnes IKFF

Kvinnemakt – «Women's power to stop war» – et signal gjennom tidene, et standhaftig ekko: fra Aristofanes' Lysistrata frem til den aktuelle filmen: «Hva gjør vi nå?» der kristne og muslimske menn i en libanesisk landsby bruker enhver anledning til krigerske sammenstøt, til kvinnes fortvilelse. Kvinnes store oppfinnsomhet for å få slutt på dette krones med hell. Her brukes humoren som våpen. Her legger

kvinnene premissene. Krig roper opp om redsel og død; mennenes krig: alltid med våpen. Men kjempe det skal vi når det trengs, bare med andre og annerledes våpen!

Hvorfor utvikles og brukes ikke ikke-vold i større grad i dag? For FN- fungerer. Men virker ikke! Enda IKFF, WILPF og andre kvinneorganisasjoner var med på å etablere resolusjon 1325 for 15 år siden: heretter skulle kvinnene få innflytelse i krig/fred sammenheng: vi skulle slippe bare å være ofre, vi skulle også være med i beslutningsprosesser og ved forhandlingsbordet.

Nå som krigen mot terror er blitt intensivert, er vi igjen blitt krigens ofre eller del av det militære apparatet uten reell innflytelse innenfor en fredspolitisk strategi (som heller ikke fins i utgangspunktet!).

Menn er del av problemet og del av løsningen, ble det sagt under kongressen i Haag. Mannen må endres. Maskulinitetsbegrepet må endres, og en systemendring må til for at militærpolitikk skal endres til en fredspolitikk. Og vil ikke mannen gå med, går vi videre alene til neste forsøk.

Krigen infiserer alt, jord, luft og vann, menneskesinnet helt inn til dagligspråket vårt, der ord som styrke, makt og seier, «noe med

krutt i» uvegerlig til syvende og sist må fargelegge våre holdninger og verdier? ... Krig er glorifisert, men er ikke heroisk. Fred er en prosess. Og krig er ikke svaret. Så enkelt er det.

Sonja Lid
Oslo/Akershus IKFF

Mest inntrykk gjorde kanskje dei som står midt i ein vanskeleg kamp, slik som damene frå Midt-Austen, som me såg videosnuttar av, og dessutan dama frå nord-aust-India. Ho fekk fram kvifor me ikkje hadde kjennskap til situasjonen der, og ho risikerer vel problem ved å stilla på konferansen. Tema og innfallsvinklar på foredrag og samtalar varierte, men der var mykje kunnskap å få med seg.

For meg var det fint å få litt meir inntrykk av kva slags organisasjon WILPF er. Det var ei mangfoldig og fargerik forsamling, positivt med såpass mange unge og damer frå «Sør». Med avdelingar i så mange land må det bli stort mangfold. I mange land har dei presserande problem, som dei kjenner på kroppen, og dette pregar aktiviteten. Derfor varierer det vel frå land til land kva seksjonane arbeider med og korleis dei

arbeider. WILPF blir då eit nettverk av ulike grupper – med same grunnsyn, men ikkje så mykje ein organisasjon med planlegging av felles saker og aktivitetar.

I vårt land blir krig-fred-problematikk knapt drøfta i store media. IKFF-gruppene er små og spreidde (og med høg gjennomsnittsalder), med ulike aktivitetar. Kanskje me ville synast betre «i terrenget» viss me var meir koordinerte?

Ingegerd Austbø
Sandnes IKFF

Forløs vår skjulte kraft

Inntil 1915 var det bare menn som bestemte over en nasjons skjebne og hvor mange av dens borgere som kunne ofres i skyttergravene, mens de døende skrek etter sine mødre. Altfor mange med avgjørelsesmyndighet la seg flate for krigen, og tenkte på seier over fienden. Det var en enkel sak, krigens virkelighet var usynlig, utenfor synsvidde. Det var også nesten bare menn på fredskonferansene inntil 1915. Dessverre har Bertha von Suttner's bok «Ned med våpnene!» fra 1889 fremdeles gyldighet. Å tale fredens sak i en sliten og utpint tid med nye typer av konflikter

som dronekrig og drapsroboter, er en del av WILPFs oppgave. På 2015-konferansen ble «mangfoldet av robot-våpensystemer, som er konstruert for å invalidisere eller henrette uten umiddelbar menneskelig kontroll», levende diskutert. Går vi mot en ny form for tyranni? Denne gangen håndtert uten menneskelig kontroll?

En internasjonal WILPF-kongress er både utfordrende og oppmuntrende. Kvinner fra forskjellige kulturer arbeider for altomfattende fred med ulike tilnærmingmåter og ideer. Også i vårt fredsarbeid kan kvinner være uenige og ikke alltid i stand til å finne en felles plattform. En kvinne fra Jemen spurte desperat WILPF om hjelp til å stoppe droneangrepene i hennes land. WILPF-USA hadde foreslått en resolusjon om dette, som dessverre ble endret. Møte med kvinnene fra seksjonene i Ghana (se intervju) og Polynesia, som lever med arven fra de franske atombombep prøvene, gjorde særlig inntrykk på meg.

I en verden hvor kvinner lever under mannlig dominans og menn sosialiseres til konkurranse

og undertrykking, er fred umulig. Vi kommer ikke unna at forbindelsen mellom maskulinitet og vold bestemmer internasjonale relasjoner. Hvis vi ønsker en verden hvor fred er verdsatt, så må vi lære hverandre at freden ikke er en «utopisk visjon» men et reelt ansvar som må tas og arbeides for hver eneste dag.

Ursula Gelis
Oslo/Akershus IKFF

Dette var fantastisk, å være der, 18 år etter min første WILPF-kongress i Baltimore i 1997. Det er svært mye positivt som kunne sies om både kongressen og konferansen, men jeg velger likevel å fokusere på to utfordringer for WILPF:

Har den valgte ledelsen i WILPF – og derved seksjonene og medlemmene – fått mindre betydning? WILPFs generalsekretær og

andre ansatte fikk og tok svært mye plass i programmet i forhold til utgående og nye presidenter og visepresidenter. Jeg var overrasket over det; det er jo den valgte ledelsen som representerer de nasjonale seksjonene og WILPFs medlemmer. Mye av WILPF særegne styrke ligger jo nettopp i seksjonene – ellers kan vi bli nok en prosjektfinansiert frivillig organisasjon med sterkt sekretariat. WILPF har svært dyktig ansatt ledelse, men vi er jo så heldige at vi også har valgte nasjonale og internasjonale ledere med stor kompetanse. Disse burde ha vært bedre synliggjort og utnyttet på kongressen og konferansen.

Har WILPF mistet troen på innsats mot valgte politiske organer? Kongressen og konferansen fokuserte på arbeidet for WILPFs idealer om fred og frihet gjennom frivillige organisasjoner og

feministiske bevegelser, men lite på endring gjennom politiske organer og prosesser. Mange land, som USA, har politiske systemer preget av kjøp av innflytelse og posisjoner – ikke reelt folkestyre. Innbyggerne kan med god grunn miste troen på at politikk kan føre til positive endringer. Demokrati både er en rettighet – og en plikt. Demokrati krever politisk deltakelse.

Det er viktig å jobbe for positive endringer gjennom samspill mellom frivillige organisasjoner, folkelige bevegelser og politikere. Den omfattende økonomiske støtten som WILPF nå mottar fra Norge og andre europeiske land, er nettopp et resultat av langsiktig arbeid i forhold til politiske organer.

Liss Schanke
Oslo/Akershus IKFF

WILPFs nye miljøsatsning - EWG

Edel Havin Beukes

Kongressen i Haag vedtok å etablere et nytt internasjonalt WILPF-program som fokuserer på militarisme og miljø. WILPFs miljøarbeidsgruppe Environment Working Group (EWG) har jobbet for å få til dette i flere år. En hovedårsak til konflikt og krig er at stater skaffer seg kontroll over strategiske naturressurser som mat, vann, energikilder, mineraler og menneskelige ressurser, også utenfor eget område. Dette handler også om å vise hva opprustning og krig har av konsekvenser for menneskene og naturen.

EWG som arbeidsgruppe ble etablert i 2000 på styremøtet i Berlin, etter et sterkt ønske fra flere biologer i WILPF. Arbeidet ble sterkt begrenset av at WILPF ikke hadde midler til å delta på

internasjonale møter og til å lage og publisere dokumenter om militarisme og miljø. EWG har likevel klart å gi ut et Newsletter, og gruppas medlemmer har deltatt i WILPF-møter og på internasjonale møter, ofte i samarbeid med andre organisasjoner. På de årlige møtene i FNs kommisjon for bærekraftig utvikling (CSD) i New York er WILPF representert, og arrangerer egne diskusjonsmøter og deltar på andres møter. Med støtte fra nasjonale nettverk og organisasjoner som bl.a. ForUM (Forum for miljø-, utviklings- og fredsorganisasjoner i Norge) har vi klart å delta på flere FN-møter om klima, vann, mat og energiforhold.

Som internasjonalt WILPF-program vil EWG få eget budsjett og aktiv bistand fra hovedkontoret

i Genève. EWG har for tiden to ledere: Lorraine Mirham fra Storbritannia og undertegnede (Edel Havin Beukes) fra Norge. EWG er nå, sammen med sekretariatet i Genève og New York, i gang med å kartlegge alle de nasjonale seksjonenes arbeid på miljø og utvikling og på sammenhengen mellom militarisme og miljø. Et gjennomarbeidet programforslag til WILPFs styre skal være grunnlag for søknader om økonomisk støtte. Et nytt EWG-nyhetsbrev på nett vil komme ut i løpet av september.

Dette blir spennende og noe vi har sett behovet for i lang tid. Våre andre prosjekter omfatter Peace Women, MENA og Reaching Critical Will. For mer informasjon se www.ikff.no.

Nytt Ex-Com: Kerry McGovern (Australia), Catia Confortini (USA / Int. medlem), og Sameena Nazir (Pakistan), Kozue Akibayashi (Japan), Joy Onyesoh (Nigeria), K. Margrethe K.Tingstad (Norge). Haag april 2015. Foto: E. Kristiansen.

Ny internasjonal president i WILPF

Kozue Akibayashi fra Japan er WILPFs nye internasjonale president. WILPFs hjemmeside har et kort intervju med henne om hennes refleksjoner over egen historie med WILPF, valget og planene hennes for framtida.

- Hva ser du mest fram til som ny president?

- Jeg vil gjerne bidra til å utdype WILPFs kjønnsanalyse, et arbeid som allerede har startet. Jeg er glad for at det nå er mer åpen diskusjon om dette. Hovedproblemstillingene varierer fra region til region, men som en av de eldste frivillige organisasjonene ligger vår styrke i vår evne til analytisk arbeid. Det er en viktig feministisk praksis når vi diskuterer saker og problemer – så trekker vi ut ideer og begreper og går så tilbake for å vurdere hvordan vi skal ta opp de konkrete sakene. For meg er denne prosessen noe av det viktigste – samtidig som den er komplisert.

- Hva synes du var høydepunktene på WILPF-kongressen 2015, din femte kongress?

- Diskusjonene om manifestet. Jeg har mine synspunkter og meninger med det og det var spennende å

få diskutert utkastet til manifestet. Dette har vi ikke gjort før.

- Det var også flott å se så mange deltakere fra yngre generasjoner på kongressen siden jeg selv var en av dem for noen år siden. De unge synes å være svært profesjonelle. Det viser at organisasjonen har maktet å tilby muligheter for unge profesjonelle kvinner og menn – og det er svært viktig.

- Hva er dine viktigste prioriteringer for de neste årene?

- Jeg er fra Japan, et land som ikke er direkte berørt av konflikt, men mitt arbeid vedrørende fiendtlighetsinnede samfunn, i dette tilfelle de amerikanske marinebasene i Japan, har gitt unik læring. Erfaringene til de kvinnene jeg har arbeidet med, deres tanker og ideer, bidrar til å gi en mer helhetlig og omfattende analyse av væpnede konflikter. Det er viktig å innse at det vi kaller fredelige samfunn ikke er statiske – det er glidende overganger.

- Hvorfor ble du med i WILPF?

- Jeg har alltid villet bli en fredsaktivist og en feminist – fra jeg var 10 år gammel. Jeg startet

Foto: E. Kristiansen

å arbeide i WILPF på grunn av organisasjonens syn på de grunnleggende årsakene til krig. Det er ikke mange organisasjoner som ser på dette. WILPF fokuserer på sammenhengen mellom kjønnsroller, diskriminering og krig.

Ingen andre organisasjoner har tatt opp dette, og det er fortsatt svært få organisasjoner som fremmer det synet.

Oversatt av Liss Schanke

Aletta Jacobs (1854-1929)

Edel Havin Beukes

Avdukingen av en statue av dr. Aletta Jacobs foregikk i Fredspalasset i Haag i Nederland 25.april 2015. Det var en viktig påminnelse om hva enkelte kvinner verden over har bidradd med for kvinnes og fredens sak. Statuen var en gave fra den nederlandske avdelingen av WILPF og var laget av Lia Krål. Den står i Fredspalasset der WILPFs kongress markerte 100 års jubileet. Professor Mineke Bosch holdt et engasjerende innlegg om Aletta Jacobs' liv og gjøremål.

Aletta Jacobs var en pioner på flere områder. Hun var den første kvinnelige student og første kvinnelige lege i Nederland. Hun fremmet fødselskontroll, var fredsaktivist og arbeidet for kvinners stemmerett. Hun var opptatt av feminisme, utdanningspolitikk og sosial urettferdighet, spesielt mot kvinner. Hun var et av 12 barn i familien. Begge foreldrene var opptatt av at både gutter og jenter skulle få en skikkelig utdannelse. Faren, som var lege selv, støttet henne. Mannen hennes, Care Victor Geritsen, var pasifist og en engasjert samarbeidspartner, men døde allerede i 1905 og hun mistet sitt eneste barn ved fødselen.

Aletta Jacobs hadde nær kontakt med suffragettene i Storbritannia og USA og hadde besøkt begge land. Kvinner i flere land hadde protestert mot krigen. Chrystal Macmillan, en kjent kvinnesakskvinne og jurist fra Skottland foreslo en uavhengig internasjonal kongress av kvinner organisert av en privatperson.

Aletta Jacobs tok initiativet til å arrangere en kvinnefredskonferanse i Haag og inviterte Jane Addams fra USA til å lede konferansen. Aletta Jacobs fikk sterk støtte av andre kvinner både hjemme i Nederland og i utlandet. Det var en bedrift i seg selv å arrangere en kongress for ca 1300 deltakere som kom fra mange land. Hun må ha vært en enormt dyktig administrator som på meget kort tid fikk dette til.

Kvinnene hadde store praktiske problemer med å komme til Haag. Arrangørene hadde mange ulike praktiske problemer: skaffe møtelokale, overnattingsplasser, mat og en mengde sakspapirer på tre språk, engelsk, tysk og fransk. De hadde få tekniske hjelpemidler. Kvinner i mange land, de fleste stemmerettsaktivister, fikk også svært kort tid på seg for å kunne

sende kvinner til Haag. Etter kongressen brakte delegasjoner konklusjonene til nøytrale regjeringer i flere land, med sterk oppfordring om å ta initiativ for megling og forhandlinger mellom partene. Her var både Jane Addams og Aletta Jacobs meget aktive. Jane Addams fikk forøvrig Nobels fredspris i 1931. Da hadde Aletta Jacobs vært død i to år.

Aletta Jacobs brukte mye av sin tid til arbeid for kvinners stemmerett og menneskerettigheter. Hun ledet arbeidet for kvinners stemmerett i Nederland fra 1903 til 1919, da nederlandske kvinner oppnådde stemmerett. Hun arbeidet også internasjonalt gjennom The International Women Suffrage Alliance og reiste sammen med den amerikanske stemmerettsforkjemperen Carrie Chapman Catt til Østerrike/Ungarn, Midtøsten, Kina, India og Japan samt til Sør Afrika for å støtte bevegelser der for kvinners stemmerett og menneskerett. Hun skrev reisebrev i den nederlandske avisen De Telegraaf.

Hun var sammen med mannen sin på den første internasjonale fredskonferansen som ble

arrangert av Tsar Nikolai i 1899. Der traff hun også Bertha von Suttner. De var enige om fredsarbeidet, men Bertha von Suttner var ikke da opptatt av kvinners stemmerett. Men i 1913 hadde hun forandret synspunktet sitt på dette. Aletta Jacobs liv og levnad er fascinerende lesning også for nåtidens kvinner.

Bilde: Edith Ballantyne og representant for WILPF Nederland avduker statue av Aletta Jacobs 25. april 2015. (Foto Richard Mulder)

Patriarkatet i Ghana utfordres

Intervju av Ursula Gelis

Siden 2011 har WILPF hatt en gruppe i Ghana. Den ble opptatt som nasjonal seksjon under hundreårskongressen i april 2015. Jeg snakket med president Ayo Ayoola-Amale og Olivia Anaman fra WILPF Ghana.

Situasjonen for kvinners rettigheter nå

Den politiske og sosiale diskrimineringen av kvinner er et hovedanliggende. Like rettigheter for menn og kvinner er ikke oppnådd. Mange kvinner har ingen adgang til skoler. Det er stor mangel på biler og transport, derfor blir mange kayayo, «bærejenter» for å forsørge sine familier. De frakter produkter fra et sted til et annet, med en lønn de bare så vidt kan overleve på.

Ritualer knyttet til enkestand er også gjenstand for bekymring. Når en ektemann dør, blir hustruen vanligvis holdt i familiens varetekt, hvor hun i enkelte tilfeller blir utsatt for både fysisk og følelsesmessig misbruk. Hun kan f.eks. bli tvunget til å gå barfot for en lengre tidsperiode.

Kvinner blir kalt med navn som er nedverdiggende. Noen småsamfunn ser på gamle og svake kvinner som hekser eller talerør for onde makter. Som et resultat blir de holdt i små områder for seg selv, kjent som hekseleirer. Disse ligger ofte lang vekk fra de store byene. Ghana deler disse problemene med andre afrikanske land. Problemene er knyttet til gamle religiøse tradisjoner og kultur.

På landsbygda finnes mye elendighet, for eksempel er det lite eller ingen helsetjenester. Vold i hjemmet er et stort problem. Kvinner er ofte utestengt fra å være med på å ta avgjørelser i lokalmiljøet. De eldre, vanligvis menn, tar normalt alle avgjørelser. Det er en patriarkalsk kultur som

har vist seg vanskelig å forandre. Det er allikevel flere kvinner i parlamentet. Dette er en kompliment til regjeringen, men fremdeles møter kvinner diskriminering. Det er også positivt at kvinnene blir oppmuntret til å delta i parlamentsvalget i desember 2016. Nå blir kvinnelige aktivister hørt og media bringer fram saker og sender programmer som angår kvinner. «Problemet er at mange kvinner fortsatt nøler med å stå fram med sine synspunkter. Dette har røtter i kulturen. Heldigvis blir det nå tatt skritt for å forandre disse mønstrene,» understreker Olivia.

Utdanning er nøkkel

WILPF Ghana fokuserer på kvinners rettigheter i samfunnet. Utdanning i tema som fred, UNHCR, FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325, vold i hjemmet, kultur og kjønsspørsmål er nødvendig. WILPF Ghana mobiliserer sosialt for å hjelpe med å utdanne kvinner om stemmeretten og for å gi dem mot til å gjøre bruk av den.

Utdanning er nødvendig for å øke vår bevissthet om sosiale og politiske spørsmål, ikke bare tema som påvirker våre personlige liv men også «den globale landsbyen». «Hensikten med utdanning er å frigjøre sinn og ånd, vi ønsker at kvinner skal bli mer bevisst sine levekår», sier Ayo.

Barna er nøklene til framtiden. Hvis et lite barn får undervisning om fred, minsker sannsynligheten for at hun eller han skaper trøbbel som voksen. Mahatma Gandhi uttrykte seg en gang slik: «Hvis vi skal kunne oppnå virkelig fred i denne verden, må vi begynne med barna.» Medlemmene i WILPF snakker om fred i skolene, som en håndrekning til landsbyinnbyggere på grasrotnivå.

De har også samarbeid med Kofi Annan International Training Centre (<http://www.kaiptc.org/>). Senteret organiserte et forum for folk i media med tema i FNSR 1325. «Dette samspillet har gitt oss et talerør og en plattform for vårt arbeid.» sier Olivia.

WILPF Ghana ønsker å drive forskning på spredning av håndvåpen. Det er gjort lite arbeid på dette området. Det er mye ulovlige våpen, fabrikkert lokalt og brukt i væpnede ran. I de urolige dagene på 1980-tallet var det mange våpen som kom på gale hender og de gjør fortsatt stor skade.

Et hovedproblem er kvinnediskrimineringen i landet. Familiene prioriterer sønner og sender dem på skolen først. Spesielt på landsbygda er fredsundervisning viktig. Fattigdom og analfabetismen er størst i nord. Det er særlig der jenter ikke får nødvendig skolegang.

Kolonialismen kaster stadig skygge

«Afrikanske regjeringer setter ikke menneskerettighetene særlig høyt på den politiske agenda. Ikke mange tanker ofres på kvinners rettigheter heller,» påpeker Ayo. Dette gjelder mange steder i Afrika, men Ghana er ikke verst i klassen. Regjeringen anerkjenner faktisk kvinner og de er synlige i parlamentet.

Kolonialismen påvirker kvinner og menn fortsatt mentalt. Vi taler om et økonomisk slaveri, som fratar kvinner skolegang og muligheter til en utdanning. Kolonitiden førte til at kvinner totalt mistet tilgang på jordbruksland. WILPF-Ghana ønsker å arbeide med fred- og folkeopplysning rettet mot kvinnene på landsbygda i Ghana.

Tjue og hundre år mot krig, for fred

Mari Holmboe Ruge

I 1935 markerte IKFF 20-årsjubileet med en stor fredskunstutstilling: «Mot krig, for fred.» I styrets beretning fra det året heter det: «Fem kjente malere (Henrik Sørensen, Reidar Aulie, Willi Midelfart, Per Krogh, Erik Werenskiold) hjalp med malerier og plakater, og etter et stort arbeide av alle parter ble utstillingen åpnet i Folketeaterpassasjen 28. april. Etter en uke ble den flyttet til Kunstnerforbundet. Den ble besøkt av tusener av interesserte mennesker og kommentert i pressen.» Siden ble den sendt rundt til 13 byer i Norge. Unge nazister forstyrret møtene og forsøkte å stenge utstillingen, men IKFFs modige kvinner lot seg ikke stanse.

Mange av bildene ble stilt ut igjen på Kunstnernes Hus i 2015 hvor Kari Brandtzæg hadde kuratert utstillingen «Politikk og kunst gjennom 100 år.» IKFF fikk stille ut sin 100 års-utstilling og 8. mars hadde vi en markering, og det som følger er utdrag av innledningen derfra.

Vinteren og våren 1915 hadde krigen vært i gang i vel et halvt år. Kvinnene som tok ansvar for å stanse denne galskapen, utfordret århundrers forestilling om at makt gir rett. I invitasjonen til å stifte Kvindernes Internationale komité for varig fred tar de et oppgjør med tanken om krig som et naturnødvendig onde.

«Mænd og kvinder i alle land har følt som om krigens ødelæggelser talte til dem om nye

pligter og nyt ansvar som de ikke hadde lov at unddra sig. [...] Hvis det ikke er saa, hvis vi derimot kommer til den overbevisning at krig har sin rot i forhold som det staar i menneskelig magt at forandre, da hviler ogsaa paa hver enkelt av os som tror det, pligten til at motarbeide den statsmoral som nu gjør vaabnene til den øverste dommer i nationernes forhold til hverandre.

Det er kvinders tro paa at krig kan overvindes og at nationernes mellemværede - [...] kan ordnes ved andre midler end vold som førte til sammenkaldelsen av Kvindernes Internationale kongres i Haag og til det efterfølgende arbeide for at organisere kvinder av alle nationer i fredens tjeneste.»

Kongressen ble sammenkalt av kvinner fra mange land med erfaring fra stemmerettskampen. Stemmerettsaktivistene tok ikke pause fra sine krav. De tok konsekvensen av sammenhengen mellom en verden uten krig og kvinners politiske rettigheter. Programmet for kongressen var bygd på begge prinsipper, og den nye organisasjonen fikk dobbeltnavnet «for fred og frihet».

Våre formødre i Haag trosset den nasjonalismen som krigen hadde fyrt opp under. De krevde en bedre organisering av verdens nasjoner i forpliktende samarbeid og organiserte tvisteløsninger. I de neste årene engasjerte WILPF seg i tidens store saker: de deltok aktivt i en massekampanje for nedrustning, de arbeidet mot våpenhandel og våpeneksport, de støttet kvinners juridiske rettigheter til statsborgerskap og tiltak mot «hvit slavehandel».

Etterkrigsoptimismen ble svakere på grunn av økonomiske nedgangstider, og fascismen i Tyskland og Spania ble sterkere.

Utover i 30-årene engasjerte IKFF seg også i praktisk hjelpearbeid for flyktninger, spesielt de jødiske, og krigsofre i borgerkrigens Spania og i Finland under vinterkrigen.

Fra april 1940 var politisk fredsarbeid ikke lenger mulig, men IKFF tok opp praktisk hjelpearbeid for krigsrammede familier før organisasjonen ble forbudt i august, og de gikk under jorden. Alle medlemskort ble ødelagt i tide før kontoret ble ransaket av tyskerne.

Fredsinitiativet fra Haag fikk støtte av kvinner fra et bredt og tverrpolitisk organisasjonsmiljø. De avgrenset ikke sitt engasjement til egne hjertesaker, men så den sammenhengen mellom fred og frihet, som er IKFFs «bunnplanke».

Det var et solid fundament som ble brukt til høykvalifisert innsats også internasjonalt. Våre formødre i IKFF kunne språk, de var reisevante og brukte tid og (egne) penger på aktivt internasjonalt arbeid. Ledelsen i Norsk kvinnesaksforening (bl.a. Gina Krog og Emily Arnesen) var spesielt aktive helt fra starten, jeg regner NKF som IKFFs «storesøster». Som søstre flest delte vi rom, dvs kontor, i mellomkrigstiden.

I min generasjon er fredsarbeidet blitt mer politisert og «nisjepreget», blant annet som følge av arven fra den kalde krigen i 50- og 60-årene. Miljø- og menneskerettighetsmiljøer holdt lenge avstand til fredsarbeidet for ikke å utfordre egen medlemsmasse i forhold til Øst-Vest-konflikten. De som hardnakket fortsatte sitt engasjement for fred og nedrustning trass i mistenkeliggjøring og marginalisering fortjener vår store takk. Fredsarbeid er igjen akseptert som relevant og viktig, med FN-resolusjon 1325 som et konkret uttrykk for anerkjennelsen.

IKFF har i 2015 skrevet eller vært med på følgende brev og utspill:

- 28. januar, til forsvarsminister Ine M. Eriksen Søreide, «Stans bruk av våpen og ammunisjon med utarmet uran i krigen mot IS»
- 16. mars, utenriksminister Børge Brende, «Oppfordring om å støtte Østerrikes løfte om å samarbeide for å stigmatisere, forby og avskaffe atomvåpen» 52 NGOer i Norge.
- 2. mai «Åpent brev til Kongen» - trykket i Bergens Tidende; 70-år siden seieren over nazismen. IKFF avd. Bergen
- 19. mai, til utenriksminister Børge Brende, «Norge må delta i arbeidet for å forby atomvåpen!»
- 22. juni, til næringsminister Monica Mæland, «Det haster med å sikre det norske atomavfallet» IKFF/WILPF Norge, Nei til atomvåpen, Natur og ungdom og Norges naturvernforbund
- 1. august til stortingsrepresentantene: «Nei til udemokratiske investerings- og handelsavtaler», Jondalssymposiet.
- 14. september, til utenriksminister Børge Brende, «Norges engasjement i FN: Ord må følges av handling»

Brevene kan leses på www.ikff.no søk på brev.

President Ayo Ayoola-Amale og Olivia Anaman fra WILPF Ghana

Utstilling.

«100 års motstand mot krigens vanvidd»

Elisabeth Kristiansen

8. mars 2015 var den første visning av vår 100års-utstilling på Kunstnernes Hus i Oslo. Siden har utstillingen stått på biblioteker i Sandnes og Bergen samt på Cafe Magdalena i Bergen, på Jondal- symposiet og Fredshuset i Oslo. Utstillingen skal videre til Hamar i oktober. Det arbeides med planer om en permanent plassering for utstillingen. Utstillingen består av 6 montre med 12 plansjer. 11 plansjer er viet temaer IKFF arbeider med. Den siste er en oppfordring til å tenke over atombomben og om den er fredsskapende.

Innholdet er hentet fra arkivsøk på Riksarkivet, Nasjonalbibliotekets avissamling, vårt eget og medlemmers arkiv. Noe er også

funnet på internett. IKFF hadde lenge egne inntekter fra salget av fredsblomster (pinseliljer av papir), men møtte mye motstand fra krefter som mente fredssaken var upatriotisk. Etter andre verdenskrig hadde fredsarbeid en liten oppsving før kald krig og NATO-medlemskap igjen gjorde fredsarbeid «uglesett» i mange kretser. Dette handler utstillingen ikke om.

Utstillingen handler om de tingene vi fikk til og som vi var en del av: Bl.a. utsendinger til Palestina allerede på 1920-tallet, FNs arbeid med kvinner etter den andre verdenskrig, anti-atomvåpenarbeid, nedrusting og fredsarbeid i mange fasonger i mange fora.

Brev, avisklipp, bilder og suvenirer

satt sammen i collager rundt tema gir mye lesestoff. IKFFs fredsarbeid gjennom 100 år er imponerende lesning. Skulle disse små glimtene inn i vår historie settes sammen til en bok ville den blitt en «Leca-blokk» ikke bare en murstein.

Det går en nerve gjennom vår historie. Kvinners fredsarbeid er for de utholdende og for de som ikke er redde for å snakke makten midt imot. Jeg håper disse modige kvinner som har gått foran styrker oss i vårt fremtidige arbeid.

IKFF fikk støtte fra Fritt Ord til utstillingen, og det er planer om å gjøre plansjene i utstillingen tilgjengelige på nett før året er omme.

Fortsatt aktiv!

samtale med Birgitte Grimstad

Ellen Elster

Birgitte Grimstad har nettopp meldt seg inn i Kvinneligaen. Hun er kjent som visesanger fra Danmark og var gift norsk. Som visesanger var hun ofte å se på barrikadene med protestviser på 1970-, 80- og 90-tallet.

Hvorfor har du meldt deg inn i Kvinneligaen først nå?

- Jeg protesterer mot det som skjer nå. Helt konkret reagerte jeg da Stoltenberg, både senior og junior, sa at det var nødvendig å ruste opp, og at vi må forbedre atomvåpnene. Det er jo en uhyrlig tanke. Hvorfor skal vi bruke så mange milliarder til atomvåpen? Det er bare så sykt! Jeg skjønner ikke at folk kan tenke slik. Alt med våpenforskning, våpenproduksjon og våpenhandel burde kriminaliseres. Det er en forbrytelse mot menneskeheten. Vi skal følge amerikanerne i alt og ett. De er gode til å tenke i fiendebilder, og de overfører det til europeerne.

Gjennom en lang sangkarriere har du lenge sympatisert med fredsbevegelsen.

- Jeg var jo med i initiativkomiteen for de tre NORDISKE KVINNERS FREDSMARSJER på 1980-tallet,

ikke minst den som gikk til Paris. Jeg var dog ikke med på hele turen, men kvinnene i kjernegruppa som gikk hele veien var utrolig barske. De ble så sterke at 'vanlige folk' ikke greide å følge med. Men jeg var med på avslutningen i Paris hvor jeg sang *Kringsatt av fiender* for 5000 mennesker som alle sang med selv om de ikke forsto teksten. De hadde lært melodien på vei ned gjennom Europa. Det var sterkt! Jeg var også med og gikk en del av veien mellom New York og Washington på marsjen i USA i 1983. Der ble vi en liten del av den store Martin Luther King marsj. Det var stort. Et utrolig mangfold.

Hvorfor ble du med i Kvinneligaen?

- Kvinneligaen må være en av de eldste fredsorganisasjoner, sant? Jeg husker hvor inspirert vi ble av disse eldre kvinnene som gjennom så mange år har protestert mot krig. Det er så flott at de ikke gir seg.

Kommer du til å engasjere deg aktivt?

- Jeg får se. Jeg er aktivt med i Besteforeldrenes klimaaksjon. Det er ikke vanskelig å se

sammenhengen mellom freds- og klimabevegelse. Det finnes ikke noe mer forurensende enn krig.

- Besteforeldrene er veldig aktive og vi mobiliserer internasjonalt. Neste store internasjonale mobilisering er 29. november i Paris i forbindelse med det internasjonale klimatoppmøte der. Da kommer vi med tog fra alle kanter i Europa og møtes til demonstrasjon i Paris' gater.

- Ellers skal vi stå på stand sammen med MILJØAGENTENE, som er barnas miljøorganisasjon, under Arendalsuka i august hvor alle de politiske partiene møtes til drøftinger. Sammen med musiker Ola Dimmen fra Trondheim har jeg ansvaret for en pub-kveld i regi av Besteforeldrene. Han har etablert et skrangleorkester som demonstrerer regelmessig i Trondheim sentrum. Der skal vi synge allsang og ta bladet fra munnen med skarpe tekster. Ola Dimmen lager også en tekstilinstallasjon, kalt «Iskantene». Den vil fylle hele gata. Det blir flott!

- I fjor var vi med på den store PEOPLE'S CLIMATE MARCH i New York. Da var det 400 000 mennesker samlet. Det

var fantastisk! Det var som fredsmarsjene på 1980-tallet.

- Og så er Besteforeldrenes klimaaksjon å se foran Stortinget en gang i måneden.

Du er nettopp tilbake fra Israel. Fortell!

- Det er en lang historie. Jeg skulle på turné i Israel i 1984 like etter Libanonkrigen. Mange frarådet meg å dra. Det ville være en støtte til Begin. Men jeg ville ikke svikte arrangørene, som jeg visste var sterkt imot Begins politikk, så jeg fikk laget en sang om en israelsk offiser, Elie Geva, som nektet å være med å angripe Beirut. Sangen ble skrevet av den britisk-norske folkesangeren Richard Burgess. Det ble til en Dagblad-sak som ryktedes helt til Israel.

- Da jeg kom dit fikk jeg beskjed om at hvis jeg sang den sangen på konserten, ville den norske ambassadøren måtte gå i protest. Jeg valgte ikke å synge den, selv om folk hjemme nok syns jeg var en tufs. Men jeg sang den i et par kibbutzer og skjønte hvor brennbar den var, og lærte at vi her hjemme skjønner lite av hvor kompliserte forholdene var - og er i Israel.

- Nylig traff jeg Moddi, en ung folkesanger fra Senja. Han hadde vært i en nokså lik situasjon som meg for et par år siden. Han skulle ha vært i Israel, men hadde avlyst på grunn av kritikken her hjemme.

Han fikk sangen min og syntes den var sterk. Han laget sin egen musikk til teksten. Og nå lager NRK P2 en dokumentar om denne sangen. Det var grunnen til Israel-turen. På denne reisen traff vi Elie Geva som hadde hatt en høy militær grad, men som den gangen ble degradert og måtte forlate hæren. Det ble et sterkt møte, også med kona, tidligere advokat, nå en spennende malerinne.

Birgitte Grimstad

Dokumentaren ble sendt den 20. september.¹

- På turen hadde vi også møter med folk fra "Peace Now". Mange yngre er kommet til. "Peace Now" går inn for en to-statsløsning. Men det er svært vanskelig på grunn av Netanyahus fortsatte utbyggingspolitikk på Vestbredden.

De var nokså fortvilt over at han hadde vunnet valget igjen. Moddi sang sangen sin på kontoret, og da ble de fyr og flamme og inviterte ham spontant tilbake for å gjøre en konsert. Dessverre fikk vi ikke anledning til å møte israelske representanter fra WILPF.

Birgitte Grimstad fortalte at hun synger fortsatt av og til. - Med den stemmen jeg har, men jeg liker best å lese tekster, legger hun til.

Hun skulle gjerne ha sett mer aksjoner mot opprustning ute i gatene, at vi, Kvinneligaen, var mer synlig i gatelivet.

- Vårt WILPF-prosjekt RCW (Reaching Critical Will) melder at det har kommet en ny publikasjon om kjønnsbasert vold og våpenhandel: Gender-based violence and the Arms Trade Treaty (ATT). ATT er den første legale internasjonale avtale som har med sammenhengen mellom kjønns basert vold og våpenhandel. I følge ATT-avtalen er det ulovlig å handle med våpen dersom det er risiko for at våpnene vil bli brukt til å legge til rette for kjønnsbasert vold (art 7). Det betyr at de som eksporterer og importerer våpen må ta hensyn til dette. Du finner mer om ATT, gender og nedrustning her:

www.reachingcriticalwill.org

Eva Fidjestøl

¹) Tilgjengelig på NRK radio: <https://radio.nrk.no/serie/radiodokumentaren/MDSP01004015/20-09-2015>

IKFF-kvinner i den kalde krigen

Ellen Elster

Denne artikkelen vil handle om tre modige kvinner som etter tur hadde ledervervet i IKFF fra 1947 til 1953. Det er Aasny Alnæs, Ingeborg Lyche og Ingerid Borchgrevink. De var ledere i en tid som kanskje har vært den tøffeste for IKFF. Den kalde krigen startet, Norge ble medlem av NATO og beredskapslovene ble vedtatt. Som ledere av IKFF sto de i front, talte på vegne av organisasjonen på møter og skrev artikler i dagsavisene. De ble utsatt for hån, latterliggjøring og ironisering, og beskyldt for å være kommunister, som var et skjellsord den gangen. De måtte tåle mye både utenfra og innad i organisasjonen. Mange kvinner meldte seg også ut av IKFF. Dermed måtte de også forklare standpunktet som organisasjonen hadde tatt, gjentatte ganger, også i fred og frihet.

Om selve tida er det skrevet i fred og frihet nr 4/2007 og en forkortet utgave i nr 3/2014.

Aasny Alnæs

Lektor Aasny Alnæs (1903-1990) var landsformann i IKFF i 1947-1949. I denne perioden ble Atlanterhavspakten en realitet. Hun var aktiv i kampen mot å bli medlem. Foruten artikler i avisene, arrangerte Kvinneligaen et offentlig møte i Studentersamfunnet 19. januar 1949 hvor flere framstående menn ble invitert til å snakke mot pakten. Ti dager senere arrangerte igjen Kvinneligaen, da sammen med Norges fredsråd og Folkereising mot krig, et møte i Verdensteatret hvor igjen flere samfunnsledere ble invitert til å belyse betydningen av å bli medlem av Atlanterhavspakten.

Den 4. april 1949 vedtok Stortinget å bli medlem av Atlanterhavspakten som trådte i kraft 24. august samme år. Det var det siste året Alnæs var leder for IKFF. «Hun stod modig på barrikadene i de stormfulle

månedene i 1949 i kampen mot at Norge skulle knytte landets skjebne til en stormakts militærallianse», skriver Johanne Skog Gripsrud¹. Aasny Alnæs begrunnet aktivitetene på denne måten:

«I vår formålsparagraf står det at vi skal utforske årsakene til krig og forsøke å fjerne dem. [...] Ligaen forplikter seg til å ta stilling til alle avgjørelser som treffes på det politiske, sosiale og økonomiske området. Nettopp nå står Norge overfor en politisk avgjørelse som i høy grad er bestemmende for landets framtidige skjebne, og etter vår mening også for spørsmålet krig eller fred – nemlig spørsmålet om Norges eventuelle tilslutning til Atlanterhavspakten.»²

I fred og frihet nr 2/1949 henvendte Aasny Alnæs seg til medlemmene av IKFF. Hun hadde behov for å begrunne landsstyrets uttalelser og aktiviteter mot Atlanterhavspakten. Enkelte medlemmer hadde tatt som bevis på at organisasjonen samarbeidet med kommunistene, etter en henvendelse til Stortinget om Atlanterhavspakten. Aasny Alnæs siterte fra en redaksjonell artikkel i Arbeiderbladet (i dag Dagsavisen): «Kommunistene har i sin agitasjon mot en skandinavisk og nord-atlantisk pakt søkt dekning bak Kvinneligaen for Fred og Frihet og den norske avdeling for Kvinnenes demokratiske verdensforbund.» På Arbeiderbladets utfordring om hva slags alternativ IKFF har, svarer igjen Aasny Alnæs at Norges fremste oppgave er å arbeide for fred og avspenning i de internasjonale forhold og styrke FN. [...] Vårt alternativ til A-pakten er et progressivt økonomisk, sosialt og kulturelt samband med alle FN's medlemsstater, politisk og militær nøytralitet overfor alle medlemsstater som overholder sine forpliktelser innen FN, og arbeid for en nedrustningspolitikk

på internasjonal basis.

Aasny Alnæs fortalte til Johanne Skog Gripsrud³ om sin tid som landsleder:

«Først og fremst var det en skuffelse å oppleve at gleden over vår nyvunne fred alt var avløst av en ny frykt og et nytt fiendebilde, uttrykt i ordene «aldri mer 9. april». Som leder av Kvinneligaen var jeg sterkt opptatt av kampen mot at vårt land skulle slutte seg til en militærallianse med de konsekvenser det sikkert ville medføre med ny opprustning og deling av verden i fiendeblokker. [...] Det ble en vanskelig tid for fredsarbeidere, og det var vanskelig å få inn artikler i avisene for å imøtegå grunnløse beskyldninger mot IKFF. Organisasjonen og vi som var tilsluttet IKFF ble beskyldt for å være under kommunistisk innflytelse. Etter noen år kald-krig, med mistenkeliggjøring av fredsfolk, av Kvinneligaen og andre fredsorganisasjoner, måtte vi legge ned vårt salg av fredsliljen. Den var IKFFs viktigste inntektskilde.»

Aasny Alnæs var medlem av landsstyret i mange år etter at hun gikk av som landsleder.

Ingeborg Lyche

Forsvarskommisjonens innstilling ble presentert i slutten av 1949. 10. januar 1950 innledet Ingeborg Lyche (1910-1990) om innholdet for Oslo-avdelingen.⁴ Hun hadde da overtatt formannsvervet for IKFF i perioden 1949-1951. Hun pekte særlig på det voldsomme budsjettet som ble foreslått å benytte til våpenopprustning. Atomfysikeren og forskningssjef Gunnar Randers var en sterk talsperson for innføring av atomenergi. Ingeborg Lyche siterte en artikkel han hadde skrevet i Aftenposten hvor han blant annet sier: «Frigjøringen av atomenergien betrakter jeg personlig som den største landvinning

menneskeheten har gjort i det 20. hundreåret. Mulighetene for atombomber forandrer ikke dette.» Helga Evang, landsleder i perioden 1953-1955, hevdet i debatten etter Lyches innledning at «innstillingen betydde en fare. Det var ingen alminnelig utbygging av forsvar, det var en plan om total opprustning som Norge var det første land i verden til å legge frem.»

I ettertid har det vist seg at Helga Evang hadde rett. Randers var en av personene som fikk gjennomslag for at Forsvarsdepartementet ble budsjettvinneren på bekostning av andre sosiale behov i etterkrigstida. Blant annet ble boligbygging satt på vent.⁵ Ingeborg Lyche tok også opp spørsmålet om verneplikt for kvinner som et tema som ble nevnt i forsvarskommisjonens innstilling.

Det som ikke ble nevnt verken av Lyche eller i debatten etterpå, er i hvilken grad innstillingen tok for seg Atlanterhavspakten og beredskapslovene. Det første temaet hadde inntil da vært et hett tema, mens det andre ble et hett tema kort tid etterpå. Beredskapslovene ble vedtatt i begynnelsen av 1950. Sammen med viseformann Ingerid Borchgrevink undertegnet de et brev fra landsstyret til Stortingets Presidentskap. Her skrev de at de nye lovene er i strid med demokratiske verdier og prinsipper.

Det pekte på at:
[...] «Vår organisasjon, Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet har som nærmeste arbeidsoppgave å bidra til å skape en internasjonal etikk som grunnlag for samliv mellom folkene og individene. Vi anser de framlagte lovforslagene som uforenlig med så vel internasjonal som nasjonal etikk. De er i strid med menneskerettserklæringen vedtatt av FN i 1948 og med norsk grunnlov og rettsbevissthet.»⁶

IKFF ble fra Høyres pressekontor beskyldt for å gå kommunistenes ærend da de viste til at Kvinneligaen hadde protestert mot NATO men hadde forholdt seg taus overfor «maktmisbruket bak jernteppet». Ingeborg Lyche sendte et innlegg tilbake til pressekontoret for å redegjøre for IKFFs standpunkt. Pressekontoret sendte det hele tilbake med begrunnelse om at de ikke kunne stille kontoret sitt «til disposisjon for angrep på Atlanterhavspakten.»⁷

Året etter var Høyres pressekontor igjen ute med beskyldninger. Og igjen måtte Ingeborg Lyche svare: Vår aksjon mot A-pakten i fjor ble ikke ført etter kommunistiske direktiver. Vi presiserer igjen at vi er og var motstandere av pakten fordi vi er motstandere av enhver militær pakt, fra hvilken side den enn tilbys. Vår motstand ville selvsagt være den samme om en forsvarspakt var tilbudt fra Sovjet-Samveldet. Slik som Deres leder er skrevet, virker det som om den ønsker å mistenkeliggjøre fredsarbeid og fredssak i Norge i det hele tatt.⁸

Ingerid Borchgrevink

Ingerid Borchgrevink (1889-1983) var landsleder i perioden 1951-1953. Hun var også viseformann under både Aasny Alnæs' og Ingeborg Lyches lederperioder. På vegne av hovedstyret sendte hun over en underskriftsliste og et skriv til Stortingets presidentskap i mars 1949, som var resultatet fra møtet i Verdensteateret med en sterk anmodning til Stortinget om ikke å gå inn i Atlanterhavspakten. Skrevet sier blant annet: Vi vil be at Stortinget blir gjort kjent med vår grunngiving til Atlanterhavspakten, og at vi særlig gjør merksam på at de demokratiske prinsipper som ligger til grunn for vår konstitusjon må komme til anvendelse i behandlingen av en så viktig utenrikspolitisk sak som vårt lands tilslutning til en militærallianse, med bindende

virkning for en lang årrekke.⁹ I 1950 brøt Koreakrigen ut. IKFF protesterte mot krigen. Det var Ingerid Borchgrevink som sto i front, som landsleder. Det ble blant annet protestert mot våpentyper som ble benyttet. Det ble også protestert mot at FNs Sikkerhetsråd godkjente USAs krig mot Korea. Men også i andre deler av denne verdensdelen pågikk det kriger med vestlig involvering. I et brev til Stortinget i januar 1953 skrev formann Ingerid Borchgrevink og viseformann Helga Evang, at IKFF «[...] vil sterkt beklage at vår utenriksledelse har vært med på NATO-vedtaket om støtte fra A-paktlandenes regjeringer til Frankrikes krigføring i Indo-China.»¹⁰ I en uttalelse fra danske IKFF ble det vist til at NATOs involvering i Indokina og at dette også berørte forholdet til Korea-krigen, både militært og politisk, fordi det er en tilspissing av verdenssituasjonen. Det handlet om Vestens kamp mot kommunismen. Ingerid Borchgrevink døde i 1983, 96 år gammel. Hun testamenterte 40 000 kroner til IKFF.

Noter.

1. Johanne Skog Gripsrud (1988) Fred & Frihet, IKFF Rogaland-40 år. IKFF avd. Rogaland.
2. fred og frihet 1/1949.
3. Johanne Skog Gripsrud (1988) Fred & Frihet, IKFF Rogaland - 40 år. IKFF avd. Rogaland.
4. fred og frihet nr 1/1950.
5. Rune Slagstad (2001): De nasjonale strategier. Oslo: Pax forlag.
6. fred og frihet 5/1950.
7. fred og frihet 4/1949.
8. fred og frihet 3/1950.
9. fred og frihet 2/1949.
10. fred og frihet 1-2/1953.

Mari Holmboe Ruge
1985
A13

Mari Holmboe Ruge – 60 år i Kvinneligaen

Ellen Elster

Mari Holmboe Ruges innsats for Internasjonal kvinneliga for fred og frihet, nasjonalt og internasjonalt, er betydelig. I år har hun vært medlem i 60 år. Edel Havin Beukes skrev da Mari fylte 60 år:

Mari er et handlingens menneske og hun er ikke den som stikker seg ut og tar æren for vellykkete initiativ, men hun er alltid med der viktige ting skjer. Man kunne si hun er selve kjernen i norsk fredsarbeid. Hun oppmuntrer og inspirerer til dåd også i mange andre fora og organisasjoner enn IKFF.¹

Dette kunne ha vært mine ord også. Derfor hadde jeg lyst til å snakke med Mari, få fram det hun har vært med på av møter med mennesker, hennes synspunkter på kvinneligaens aktiviteter og organisasjonens utvikling gjennom 60 år.

Denne artikkelen er dels et intervju med Mari og dels materiale hentet fra flere numre av fred og frihet. Jeg har selv hatt gleden av å jobbe sammen med Mari, og inntrykkene og erfaringene mine er også en del av denne presentasjonen. Artikkelen er ikke dekkende for hele Maris virke. Jeg har konsentrert meg om enkelte tema som hun har vært involvert i.

Arvelig belastet

Mari ble født 20. juli 1934. Faren, Haakon Holmboe, var en av lederne for den ikkevoldelige

læreraksjonen under 2. verdenskrig. Aksjonen var en stor inspirasjon for Gene Sharp da han oppholdt seg ved PRIO på 1950-/60-tallet. Han skrev heftet «Tyranniet kunne ikkje knuse dei.» i 1959 om læreraksjonen slik Haakon Holmboe beskrev den. Mari ble tidlig opptatt av fredsarbeid, inspirert av sin far. Som 16-åring deltok hun for første gang på en internasjonal «Nansen-leir» i Sandefjord, i regi av FN-sambandets ungdomsgruppe. Der møtte hun Ingrid Eide som en av leirens ledere. Hensikten med den internasjonale sommerleiren var forsoning og mellommenneskelig forståelse. Blant annet var det et ønske om å knytte kontakter med tysk ungdom for å forstå og overkomme fortidas konflikter.

- Jeg ble rekruttert til IKFF av Marie Lous Mohr i 1955. Da var jeg 21 år. Samtidig var jeg med i det venstreradikale studentmiljøet. Jeg ble med i landsstyret sammen med IKFF-veteraner som hadde vært med fra mellomkrigstiden, forteller Mari. Det var nok Ragnhild Eide, Ingrids mor, som dyttet på Ingrid og meg. Ragnhild sang på dette tidspunktet i Kvinnelige studenters sangforening. Der sang også Marie Lous Mohr. Vi kom rett inn i styret og ble særlig involvert i internasjonale saker. Siden er IKFF blitt en del av livene våre, men på ulike måter.

Aktivt liv med Kvinneligaen

Mari ble valgt inn i landsstyret, ble nestleder i 1984 og leder 1985-1990. Da var hun 41 år. Hun overtok for Elise Hübert og ble avløst av Edel Havin Beukes og fortsatte da som nestleder. Siden har hun vekslet mellom å være styremedlem, nestleder, leder og medlem av redaksjonen for fred og frihet. Siden 90-tallet har hun hatt ansvaret for kontoret. Det er slik jeg opplevde Mari fra da jeg selv kom med i landsstyret i 1994 og årene som fulgte. Jeg opplevde en hardt arbeidende kvinne, med jobb i Alternativ Framtid, trakk i mange tråder, la ting til rette i IKFF og aktiv i FORUM. Med sin lange historie i Kvinneligaen ble det meningsfullt å sitte rundt det samme bordet og nyte kunnskapen og innsikten som hun raust delte med oss andre. I 1996 gikk hun av med pensjon. Hennes store ønske var å gå i dybden på Kvinneligaens historie. Jeg tror ikke det ble så mye tid til det. Jeg husker også Mari som landsleder i 1985, før jeg selv kom aktivt med i organisasjonen.

Hun ledet et jubileumsmøte i Universitetets Aula. Det var en feiring av Kvinneligaen som var 70 år og 40 år siden FNs charter fra 1945. Da arrangerte WILPF Den store fredsreisen. Organisasjonen ville gjenta det kvinnene gjorde i 1915, da de besøkte statsledere for å få slutt

på opprustningen. Noen grupper av kvinner reiste verden rundt og besøkte 116 lands toppolitikere utstyrt med noen få spørsmål: Ville de forby kjernevåpen og andre masseødelegelsesvåpen i sitt land dersom andre FN-land gjorde det samme? Tilsvarende spørsmål om våpenhandel ble stilt, i tillegg til spørsmål om de ville satse på rent vann, mat, helse og skolegang, samt å løse konflikter med andre land gjennom fredelige midler. Utgangspunktet for Den store fredsreisen var å minne om FNs charter, og at det var stor avstand mellom charterets ord og hvordan ordene ble etterlevd.

Sentral i utviklingen av WILPF

Mari var visepresident i WILPF i 1992-95. «Det er andre gang i ligaens historie at en norsk kvinne har et så sentralt verv», skriver Edel Havin Beukes.² Den første personen var Marie Lous Mohr. - Da var jeg også under press om å stille til valg som president. Men det var ikke noe jeg ønsket meg. Derimot kunne jeg ha tenkt meg jobben som generalsekretær, men da måtte jeg ha flyttet til Genève. I tilknytning til vervet ble Mari intervjuet i *fred og frihet* nr 3/1992. Da sto verden overfor nye og gamle utfordringer som Midtøsten, krig i det tidligere Jugoslavia, utvidelse av NATO, for å nevne noe. Mari som den lagspiller hun alltid har vært, spilte på kvinner som har hatt tidligere verv. Hun mente at det ikke er så mye «vi kan gjøre med selve krigen, men kanskje forsøke å bringe sammen kvinner fra ulike steder for å diskutere et framtidig fredsprogram.»

På 2000-tallet var det mye turbulens i WILPF sentralt da en generalsekretær plutselig sluttet etter kort tid. - I et halvt år pendlet jeg fram og tilbake og hjalp til. Det var også foran en kongress, som skulle være i Jerusalem. Denne ble ikke noe av fordi det var for store konflikter i området. I stedet holdt vi et utvidet styremøte i Genève i 2001.

1984

Pasifist?

Et tema som gjennom hele kvinneligaens historie har gått igjen, og til tider har vært et stridstema, er om en skal arbeide for et samfunn uten våpen, eller om det kan tillates vold i enkelte tilfeller. Jeg spør Mari om hun er pasifist:

- Primært har jeg alltid karakterisert meg som fredsarbeider. For meg har det vært et allment engasjement siden skoletida. Jeg var nok inspirert av min far, slik jeg opplevde det på den tida. Men jeg har aldri sett på meg som pasifist. Jeg vil ikke si at jeg er det uten videre. Hvorfor?

Jeg kan ikke tenke meg å være med i det militære selv. Men jeg kan ikke nekte andre å være det.

For Mari er Kvinneligaen blitt en integrert del av livet hennes. - Jeg har nesten alltid vært med, selv om jeg noen ganger må melde pass. Hverdagen krever sitt etter hvert, og dessuten har hun omsorg for Herman som i dag bor på sykehjem. Mari sier videre om IKFF i dagens situasjon:

- Jeg tror nok at arbeidet i Kvinneligaen viser at vi må ha et helhetsperspektiv, at veldig mye henger sammen. Det er krevende. Vi har enorme motkrefter som er så utrolig sterke. Nå skal NATO opprette faste baser i det tidligere Øst-Europa. Situasjonen i Ukraina får skylda for alt. Men militære løsninger er ikke svaret på alt.

Genève, 2001

Noter

1 (*fred og frihet* nr 3/1994).

2 (*fred og frihet* nr 3/1994).

Kilder:

Mari Holmboe Ruge (red) (1. utgave 1995): *Internasjonal kvinneliga for fred og frihet. 70 år for fred 1915 – 1985*.

Mari Holmboe Ruge (red) (2. utvidet utgave 2015): *Norsk gruppe av Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet 1915 – 1940. Et forsøk på internasjonalt samarbeid*.

Gene Sharp (1959) (norsk utgave 1980): *Tyranniet kunne ikke knusa dei. – Om den norske ikkjevaldelege læraraksjonen under 2. Verdenskrigen*. Oslo: FMKs fredspolitiske skriftserie nr 3.

Opprinnelige utgave: *Tyranny Could Not Quell Them*. London: Peace News Trustees.

fred og frihet nr 4/1985, 3/1963, 3/1967, 1/1968, 3/1968, 3/1987, 3/1992, 1/1994, 3/1994, 2/1997, 3/1997, 3-4/1998, 3/2003, 3/2004, 3/2006, 4/2007, 1/2012, 3/2014, 4/2014.

Kvinner, biologisk mangfold og matsikkerhet

Bhanumathi Natarajan

Cultivating biodiversity is a tool to combat climate change.

Cultivating biodiversity is a tool to encounter hunger.

Cultivating biodiversity is a tool to ensure self-sufficiency in food and nutrition

Cultivating biodiversity is a tool to ensure the empowerment of women

Ergo, cultivating biodiversity is an insurance towards sustainable food security.

Fra begynnelsen av 1960-tallet ble det lagt vekt på en vitenskapelig og teknologisk utvikling i jordbruket. Mantraet ble industrielt jordbruk og den grønne revolusjonen, med bruk av kjemikalier for å øke produksjonen. Videre skulle effektiviteten økes gjennom ensartet dyrking. Frø, gjødsel og pesticider ble solgt av selskaper i form av teknologiske pakker til bønder.

Den grønne revolusjonen økte kornproduksjonen, og noen bønder ble velstående i enkelte deler av India. Men det generelle bildet er dystert. Lokalt biologisk mangfold og lokal kunnskap om hvordan økosystemet fungerer, ble stort sett ignorert. Mange folk i jordbrukssektoren mistet sitt levebrød. Bønder mistet kontroll over sine egne frø og ble avhengig av eksterne markeder. Prisen på jordbrukskjemikaliene økte, samtidig som jorda ble forurenset. Bønder tok selvmord fordi de ikke klarte å dekke kostnadene til matproduksjon.

I 2008 presenterte FNs daværende spesialrapportør for menneskerettigheter til mat en rapport som viste nødvendigheten av å endre det nåværende jordbrukssystemet. Jordbruk må baseres på agro-økologiske prinsipper. Mange studier viser at dette kan øke matproduksjonen. Jordkvaliteten forbedres og mangfoldet øker, som igjen resulterer i produkter med høy

næringsverdi.

Det har også blitt mer og mer synlig at bestøvere som fugler, bier, humler og andre insekter – er viktige elementer i matproduksjonen. Omkring 2/3 av verdens kornarter er avhengig av bestøvning fra dyr i sin reproduksjon. Tap av bestøvere er en av hovedutfordringene for jordbruket i for eksempel Kina og USA. Situasjonene er prekære, og det haster med å snu utviklingen.

Mat og mennesker

Mennesker produserer mat på en bærekraftig måte ved å ta i bruk lokale naturressurser (korn, grønnsaker og frukt) og kunnskap om jordbruksmangfold. Dette inkluderer kunnskap om jord, arter og lokale klimatiske forhold som bønder, urbefolkningsgrupper og lokalsamfunn har brukt til å dyrke mat over tusenvis av år. I slikt jordbruk har kvinner spilt en nøkkelrolle.

På verdensbasis er kvinner ansvarlig for en stor del av matproduksjonen, og de sørger for hjemmeproduksjon av mat. Dette inkluderer såing av frø, fjerning av ugress og innhøsting. De spiller også en rolle i dyrehold, fiskeribruk, skogbruk og innsamling av andre spiselige produkter fra skog og mark.

Jeg vil trekke frem et eksempel fra organisasjonen Deccan Development Society (DDS) om hvordan kvinner har jobbet for å

gjøre sine samfunn matsikre.

Gjennom lokal satsing har de fått respekt i sine samfunn, og de har dannet et kooperativ der de har begynt å selge økologiske produkter på markedet.

Kvinner i DDS

I januar i år deltok jeg på en biologisk mangfolds-festival som ble organisert av DDS i Medak, Telengana, Andhra Pradesh. Festivalen markerte innhøsting av korn og andre jordbruksprodukter. I et telt som var vakkert dekorert var det utstilt forskjellige korn og plakater om hvordan kvinner fra DDS jobber med å dyrke mat. Det var også flere boder som stilte ut medisinske planter, og som forklarte hvordan disse kunne brukes. Det var flere oksevogner som var dekorert med høstet korn. I begynnelsen av festivalen kom kvinner syngende inn med en krukke med hirse i hendene sine. De sang om jordbruk og mat.

Når programmet var ferdig, begynte oksevognene å kjøre gjennom landsbyene. Folk fikk dermed muligheter til å utveksle kunnskap om diverse kornsorter og å bygge opp felleskap med andre. Festivalen varer i en måned, og oksevognene kjører til forskjellige landsbyer i området. DDS startet med å mobilisere fattige, lavkastekvinner i Medak-området til å dyrke korn. DDS-kvinner startet med å rydde brakkmark og dyrke egen mat. Det

ble lagt vekt på lokale arter, arter som trenger lite ressurser. Medak er et tørt og regnfattig område og bøndene er avhengig av regnvann for å dyrke korn.

På åkrene blir hirse og linser viktige alternativer. Mannen pløyer jorda og kvinner sår frø. Det er kvinner som har kontroll over frøene. Hun har kunnskap om hvilke frø som skal såes, og samler frø til planting følgende år. Det gjør hun ved å observere avlingen i vekstperioden, og velger og markerer sunne frø som skal tas vare på. Etter høsting blir disse samlet og tørket.

En stolt Anjamma

Anjamma fra landsbyen Gangwar i Nyalakal block har mye erfaring med jordbruk. Hun forteller at kvinner ikke kjøper frø, de kan låne. Om hun låner en kopp med frø, må hun levere tilbake to kopper frø etter høsting, men dette er ikke absolutt krav. Tradisjonell kunnskap om jordbruk går fra en generasjon til en annen. De bruker heller ikke genmanipulerte frø eller hybridfrø.

Anjamma har omkring 60 varianter av frø. Hun har kunnskap om hver og en av disse om når og hvordan de skal sås, høstes og lages mat. Hvis det er noe folk lurar på, kommer de til henne for å få råd. Gjennom sitt engasjement har Anjamma fått status i sin landsby ved å ha et stort mangfold av frø og kunnskap. Flere kvinner følger i hennes fotspor.

DDS-kvinner produserer gjødsel til bruk på åkrene sine. De har også dannet et kooperativ og startet lokale Sangam-markeder. De fikk hjelp av DDS til å starte dyrking av grønnsaker. Senere begynte de å dyrke diverse korn. I dag blir Sangam-produkter solgt i nærmeste storby Hyderabad.

DDS-kvinnene er stolte av å være selvstendige, og er bevisste på hvilke type jordbruk som er bra for dem, deres families helse og for

Eva Fidjestøl og Bhanumathi Natarajan

miljøet. Etter flere års satsning er de matsikre.

Veien videre

Tilsvarende prosjekter finnes over hele India og andre steder i både utviklingsland og industrialiserte land. På Kuba satser folk på økologisk dyrking av grønnsaker, frukt og annen mat i byer etter at import av jordbruskjemikalier ble vanskelig da Sovjetunionen gikk i oppløsning. De brukte teknologi basert på lokale kunnskaper, ferdigheter og ressurser.

Kvinner spiller en viktig rolle i matsikkerhet og ernæring for sine familier, men allikevel er de rammet av fattigdom, dårlig ernæring og ubetalt omsorgsrolle i familie og samfunn. Dette har blitt understreket av FNs nåværende spesialrapportør for menneskerettigheter til mat.

Kvinneres myndiggjøring

(empowerment) og rett til mat må stå sentralt i politikken. Ved å støtte lokal produksjon og jordbruk basert på økologiske premisser kan man videre bidra til solidaritet med andre i verden, og matsikkerhet er veien til fred !

- NuclearDecommissioning Authority (NDA) er et britisk regjeringsoppnevnt selskap som har som oppgave å bygge ned og rydde opp i gamle atomanlegg (dekommisjonere). I NDA sitt siste nyhetsbrev, Insight, 18. august 2015, skriver de blant annet om Sellafield: «Dette anlegget er det mest komplekse av alle atomanleggene NDA har ansvar for å dekommisjonere. Det vanskeligste er å fjerne brukt atombrensel fra noen av verdens eldste atomreaktorer og kjølebrønner». Arbeidet ligger flere tiår på etterskudd og vil ikke bli ferdig innen 2120 som planlagt. I januar 2015 ble det opprettet en ny modell for oppryddingen i Sellafield der NDA avtalte samarbeid med to andre statlige selskap og med eksperter fra privat sektor. Hensikten med dette er at arbeidet skal gå fortere og gi mer igjen for skattebetalernes penger. Direktøren for NDA sitt Sellafieldprogram uttaler: « Å rydde opp i Sellafield betyr en enorm investering av borgernes penger».

Eva Fidjestøl

Fredsfaktoren i FNs nye handlingsplan for bærekraftig utvikling

Ingeborg Breines, co-president IPB

FNs nye handlingsplan for bærekraftig utvikling, som etter all sannsynlighet skal vedtas i FN generalforsamling 25-27 september, har fått overskriften: TRANSFORMING OUR WORLD. The 2030 Agenda for Sustainable Development. Handlingsplanen skal gjelde frem til 2030 og avløser Tusenårsmålene 2000-2015. Den gjelder for alle medlemsland. Det er altså ikke bare Syd som skal jobbe med utviklingsspørsmål. Handlingsplanen består av 17 ulike bærekraftsmål og 169 delmål. Det gir en mer helhetlig tilnærming til verdens store utfordringer enn i Tusenårsmålene. Men mange er bekymret for at den nye planen er for bred og uoversiktlig og vanskeligere å realisere enn den forrige. Målene er derfor gruppert i fem spesielt viktige områder (Areas of Critical Concern): People, Planet, Prosperity, Peace, Partnership: 5 P-er. ¹

Bekjempelse av fattigdom og sult står øverst på agendaen. Deretter kommer miljø- og klimaspørsmålene. I den økonomiske delen vil nok noen mene at det er lagt for stor vekt på vekst og for lite på bekjempelse av ulikhet og reduksjon i forbruk. Fred og institusjonsbygging er kommet med som et av de spesielt viktige områdene. Dette har vært et høyst kontroversielt tema gjennom forhandlingene om teksten de to siste årene. For å realisere planen tilrås samarbeid mellom offentlig og privat sektor. Noen vil være kritiske til den plass og innflytelse de store multinasjonale selskapene har fått. ²

Fred er introdusert allerede fra starten av innledningen til handlingsplanen: Vi er bestemt på å utvikle fredelige, rettferdige og inkluderende samfunn uten frykt og vold.

I innledningen står det videre bl.a.: "Bærekraftig utvikling kan ikke oppnås uten fred og sikkerhet, og fred og sikkerhet er i fare uten bærekraftig utvikling. Den nye Handlingsplanen erkjenner behovet for å bygge fredelige, rettferdige og

inkluderende samfunn med lik adgang til rettferdig behandling og basert på respekt for menneskerettighetene (inklusive retten til utvikling), på et effektivt rettssystem og god ledelse på alle nivå, og på effektive og ansvarlige institusjoner. Faktorer som fremmer vold, usikkerhet og urettferdighet, som ulikhet, korrupsjon, dårlig styresett og ulovlig finans- og våpenflyt, er tatt opp i Handlingsplanen. Vi må fordoble våre bestrebelser på å løse eller forebygge konflikt og til å støtte postkonflikt-land, bl.a ved å sikre at kvinner har en rolle i fredsbygging og statsbygging (para 35).

Bærekraftsmål (SDG) 16 er "fredsmålet", men ikke et tydelig mål i seg selv. Heller ikke de ulike delmålene under SDG 16 gir stor plass til "fred" og tar overhodet ikke opp militarisering og årsaker til krig. SDG 16 er primært opptatt av å bekjempe kriminalitet og vold, samt å fremme institusjonsbygging, som selvsagt er en veldig viktig faktor både for å forhindre krig og å bygge fred. Delmål 16.4 slår fast at man før 2030 skal få redusert betydelig ulovlig finans- og våpenflyt. Dette er det eneste stedet det står noe som kan brukes i en nedrustningssammenheng. Totalt utilstrekkelig, men dog en åpning for videre arbeid.

Utdanning, kvalitetsutdanning for alle og fredsundervisning spesielt, er viktige faktorer for fred. Delmål 4.7 sier blant annet at elevene må få med seg: ... kunnskaper og ferdigheter som trengs for å fremme ... menneskerettigheter, likestilling mellom kjønnene, promotering av fredskultur og ikkevold, verdensborgerskap (global citizenship)...

Bør fredsorganisasjonene være fornøyd med FNs nye handlingsplan? Neppe, men for første gang er fred kommet med i den operative delen av en større FN-utviklingsplan. Uten intensiv lobbying fra mange

fredsorganisasjoner hadde nok heller ikke dette vært mulig. Vi prøvde også å få med redusert våpenproduksjon og våpenbruk, og alternativer til krig og militarisering i teksten, bl.a. for å redusere forurensing. Vi framholdt at verden rett og slett ikke har råd til å fortsette å bruke 1,740 000 000 000 dollar i året på militærsektoren. Det blir ikke nok penger igjen til å gjøre de 17 globale bærekraftige utviklingsmålene til praktisk virkelighet.

IPB foreslo helt konkret at alle verdens land skal kutte 10% i sine militærutgifter pr år i den 15-årige handlingsplanen. Vi fikk ikke gehør for forslaget i NGO-arbeidsgruppen i New York i april, og det ble overhodet ikke drøftet på den store ministerkonferansen i Addis Abeba i juli. Forslaget var imidlertid godt kjent også av norske myndigheter siden ForUM for Utvikling og Miljø, som var dialogpartner med den norske regjering, hadde tatt det med i sine forslag til konferansen.

Utfordringen nå for sivilsamfunnet er etter min mening et enda nærmere samarbeid mellom freds-, miljø- og utviklingsorganisasjonene slik at alle ser helheten og sammen klarer å finne frem til felles strategier for å bidra til å realisere de viktigste målene i Handlingsplanen til en bedre verden.

Noter:

1) Hele teksten kan leses på: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

2) Se for eksempel: <http://www.socialwatch.org/node/17001> Private Funding & Corporate Influence in the UN.

Kvinner, fred og sikkerhet – en fortsatt aktuell satsing for WILPF

Ellen Elster

Militariseringen av 1325 må snus!

FNs Sikkerhetsråds resolusjon nr 1325 – Kvinner, fred og sikkerhet, er blitt militarisert av FNs medlemsstater. Vi trenger ikke gå lenger enn til eget land, hvor det er innført verneplikt for kvinner som et middel for å tvinge flere kvinner inn i det militære. Begrunnelsen ligger i forpliktelsen til å implementere resolusjonen! Resolusjon 1325 er muligheten for kvinner til å delta i fredsprosesser og være aktive partnere i forebygging av konflikter og krig! Noen sentrale WILPF'ere som jeg traff på konferansen mente at WILPF ikke lenger bør bruke krefter på resolusjonen. De var skuffet over utviklingen.

Heldigvis hadde konferansen flere seminarer som presenterte arbeidet med resolusjonen. Den er høyst aktuell, også for WILPF. Men utfordringene er enorme. Militariseringen må snus, WILPF må ta resolusjonen tilbake, og rette oppmerksomheten mot opprinnelsen av resolusjonen da FNs Sikkerhetsråd vedtok den på initiativ fra kvinneorganisasjonene.

Stop counting women, let women count!

Thania Paffenholz fra Graduate Institute of International and Development Studies i Genève innledet om kvinners roller i freds- og endringsprosesser. Hun har drevet forskning på flere tilfeller av fredsforhandlinger.

Kvinner utgjør en forskjell når de får innflytelse. De vil da ta på seg kjønnsbrillene og sørge for at kvinners interesser blir en del av avtalen. Kvinnegrupper kan sørge for at menn som deltar i forhandlingene tar med det som også betyr noe for kvinners hverdag, sa hun.

Vi må stoppe å telle kvinner. Det er ikke antallet, men makt og innflytelse under forhandlingene

og ikke minst når resultatene skal settes i verk som betyr noe, sa hun. Kvinner kan være direkte med i forhandlingene eller være representert i referansegruppe utenfor, mente hun. - Thania pekte på Kenya og Nord-Irland som eksempel på at kvinners stemmer hadde fått uttelling i forhandlingene, mens Jemen var et eksempel på at mange kvinner var invitert inn, men uten resultat.

Kvinner blir fortsatt ikke hørt

Nela Porobiclsakovic, prosjektkoordinator i WILPF, har arbeidet lenge med kvinneverettigheter og mot seksuell vold i Bosnia og Herzegovina. Kvinner på grasrota arbeidet med kvinner som hadde vært offer for vold. De sørget for å holde lokalsamfunnet sammen. Vi opplevde at det internasjonale samfunnet ikke var en alliert. Vi fikk ingen reell innflytelse i fredsavtalen. Kvinnene ble ekskludert den gang og er det fortsatt. Kvinner blir ikke anerkjent som en meningsfull og likeverdig partner.

Nawal Yazeji, president for Syrian Women League, er skribent, forsker og aktivist og har arbeidet for kvinneverettigheter siden 1970. Hun forteller: - Krigen er veldig tøff for alle parter. Alle kan bli drept over alt. Vanlige kvinner og menn blir ikke hørt. 1325 var en stor motivasjon for oss, og vi ville være folkets stemme. Vi håpet å delta ved forhandlingsbordet i Genève mot slutten av året, men vi ble nektet. Det påstås at det blir for mange mennesker rundt bordet og at vi vil forstyrre menneskene forhandlinger. Derfor organiserer vi på utsiden av forhandlingene.

Lesia Pagulich er rådgiver for WILPF, feminist, queeraktivist og kjønnsforsker. - Det snakkes ikke om seksuell vold og det blir ikke rapportert. Kvinner lever

med økonomisk usikkerhet. Det er fortsatt mye vold i hjemmet. Kvinner er knapt representert i politikken og deltar ikke i økonomiske beslutninger. Det er omkring 11 % kvinner i Parlamentet.

Vi må forandre historien

Sanam Naraghi-Anderlini, opprinnelig fra Iran, var med å starte ICAN. I nesten to tiår har hun arbeidet med konfliktforebygging og fredsbygging. I 2000 var hun med på å lage utkastet til FNs Sikkerhetsråds resolusjon 1325. Hun var nylig i Norge og snakket om status. Hun ga sterkt uttrykk for at resolusjonen hadde blitt militarisert.

Sanam spurte: - Hvorfor er det så vanskelig å inkludere kvinner i fredsprosesser? Det finnes en 2500 års historie med fred og krig som er blitt bestemt av en liten gruppe mektige menn. Vi forsøker å forandre denne historien. Vi må ha strategier og taktikker for hvordan vi skal få til det. Forhandlinger er som et fotballspill. Det er for mange ego'er som alle vil ha Nobels fredspris.

Det er mange grunner til at kvinner ekskluderes. Forhandlerne ønsker ikke å snakke med oss, fordi det er et sikkerhetstema! Hvem er aktørene i fredsprosessene? Har forhandlerne kunnskap om kjønn, landet, osv? Det er et spill mellom det nasjonale og internasjonale samfunnet. Hvilke kvinner skal delta? Hva slags teknisk støtte har kvinnene til rådighet? Dette er spørsmål som må besvares før forhandlinger.

Det blir i disse dager lagt frem en evalueringsrapport om 1325 arbeid. I Haag var det 3 møter hvor sivilsamfunnet kom med innspill.

Nytt fra avdelingene

IKFF Sandnes /Gro Eriksen

Kulturkveld på Vitenfabrikken «Fredstanken i musikk og lyrikk»

Fredskultur var et naturlig valg for Sandnes-avdelingen da den skulle velge tema for vårt 100-årsjubileum. Både var styrking av fredskultur en viktig del av WILPFs arbeid helt fra 1915, men også en stor del av Sandnes sin lokale agenda fra oppstart i 1948. «*Freden begynner i menneskenes sinn*». (Bjørnstjerne Bjørnson)) 16. april ble programmet «Fredstanken i musikk og lyrikk» framført for omkring 100 tilhørere i aulaen på Vitenfabrikken. De frammøtte var medlemmer fra både Stavanger og Sandnes, men det var også overraskende mange fredsinteresserte Sandnesborgere.

Programmet ble laget ut fra en idé av Johanne Skog Gripsrud og Marit Thorkildsen på 1970-tallet. Programmet skulle vise at mennesker alltid har ønsket å leve i fred med hverandre. Dikt fra Østen, bibelske tekster og fredssanger av blant annet Gerd Grønvold Saue fikk her en felles overskrift. Spørsmål ble stilt ved maktovergrep og krig, som hos Brecht og seinere protestviser. Samtidig hadde programmet et «*framtidshåp*» hvor Hagerups «*Vær utålmodig, menneske*» og «*Nella fantasia/ Gabriels obo*» avsluttet denne delen av programmet.

Kultur- og fritidssjef i Sandnes kommune, Tone Strømø, åpnet kulturkvelden og roste organisasjonen for sitt lange arbeid i fredens tjeneste. Gro Eriksen ledet programmet og presenterte WILPF/IKFF før «*Fredstanken i musikk og lyrikk*» startet. Alle utøverne, og vårt aktive æresmedlem og initiativtaker, Johanne Skog Gripsrud, fikk blomster. Styret i Sandnes takker alle for svært godt samarbeid.

Wibeke Wetaas og Olaug Mundal hadde en egen avdeling med musikk fra klassisk og nyere repertoar. Vi er stolte over arrangementet og over samarbeidet med å få dette til. Elisabeth Kristiansen fra IKFFs kontor sørget for at vandrestillingen «*100 års motstand mot krigens vanvidd*» ble satt opp i biblioteket på Sandnes samme dag. Den fulgte siden med til Den sosialpedagogiske høyskolen i forkant av Fredskonferansen 28. og 29. mai, se omtale side 30.

IKFF Bergen / Susanne Urban

Åpning av Jonatunet

Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø holdt sitt 16. sommersymposium med storslått åpning av eget hus 1. august, Jonatunet, senter for fred, utvikling og miljø. Etter tusenvis av frivillige dugnadstimer lagt ned av folk fra bygd og by fremstår tuberkulosesanatoriet fra 1934 nå med nyoppussede forsamlingsrom, spisesaler, kjøkken og sanitærrom. Det er satt av rom til bibliotek, en økologisk hage er i emning, og alt ligger til rette for at senteret blir et godt møtested, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Takk til Hardangerrådet, Sparebankstiftinga og Jondal kommune for økonomisk støtte så langt!

Halvparten av de aktive Bergen IKFF-medlemmene er sentrale i arbeidet med å virkeliggjøre prosjektet. I 2012 overtok nypensjonerte Johanne Margrethe Hartwig ansvaret for videreføring av Nordisk Fredsakademi.

Store tanker fra små steder: Fredelig konfliktløsning, rettferdig utvikling og bærekraftig bruk av naturen er noe vi alle intuitivt lengter etter. I møte med nyhetenes blodige overskrifter er det lett å miste troen på at gode løsninger finnes. Det er da

Hardangerakademiet på Jonatunet kan gi faglig påfyll.

Blant mange foredrag hørte vi om IKFFs fredsarbeid gjennom 100 år fra IKFF-leder Kirsten Margrethe Kvam Tingstad, nyvalgt visepresident for WILPF. Johan Galtung holdt sitt foredrag «*Globale konflikter akkurat nå - og mulige løsninger*». Det var samtaler og arbeidsgrupper om kunst for fred, fremtidens økonomi og politiske og etiske problemstillinger i klimadebatten. Hardangerakademiets skrift nr. IV kommer ut i årsskiftet 2015/16: «*100 år med fredsarbeid. Hva nå? WILPF-Norway/ Internasjonal Kvinnelige for fred og frihet*».

FAKTABOKS :

Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø ble stiftet sommeren 2014, og viderefører nå Nordisk Fredsakademi sommersymposier, med grunnlag i Johan Galtung sitt internasjonale fredsarbeid gjennom mange år. Gjennom et stort nettverk satses det på å gi Jonatunet nytt liv. Det gamle tuberkulosesanatoriet er nå meget velegnet til bruk for større og mindre konferanser, kurs, seminarer og symposier, skoleturer og også til arbeids- og fordypningsopphold for individuelle forskere, kunstnere, freds- og miljøarbeidere, mennesker som søker ro til dialog - og til studier og kontemplasjon.

Jondal i Hardanger, med kort avstand til Bergen og direkte bussforbindelse til Oslo, skaper en særdeles vakker ramme rundt Hardangerakademiets framtidsvyer. Velkommen til å bli kjent med stedet, enten ved å delta på noen av helgekursene eller det årlige sommersymposiet: www.hardangerakademiet.no

IKFF Stavanger / J.K. Berg

Vi er ikke så mange aktive, men vi er mange engasjerte!

IKFF Stavanger har i sin aktivitetsplan lagt opp til en travel høst. Under sommerfesten fikk vi frem ideer og motivasjon til å lage en aktivitetsplan for hele året. Studiesirkelen måtte vike, for nå ville vi skape og gjøre noe praktisk.

Det første vi ville dra i gang var å lage et forslag til uttalelse til IKFFs landsmøte. Det blir kjekt at to eller tre av oss drar til landsmøte. Det pleier å ligge motivasjon i det. Andre aktuelle saker er planlegging av loppemarkedet i oktober, og FNs dag for bekjempelse av vold mot kvinner i november. Denne dagen vil bli vår markering av IKFFs 100 års jubileum. Vi arbeider med planer om en jubileumsutstilling i Stavanger bibliotek. Om kvelden blir vi medarrangører i et fakkeltog i sentrum, og i et arrangement i Folkets hus etter fakkeltog. I tillegg til dette har vi i samarbeid med Norsk kvinne- og familieforbund planer om å sette oss inn i hva voldelige GTA dataspill faktisk har fokus på og viser våre ungdommer. Aksjonsform tenker vi vil være leserinnlegg, og eventuelt henvendelser til forbrukerombudet og politikere.

IKFF Hedmark/Oppland / Eli Hammer Eide

Tiden så langt i år har gått med til planlegging av vår storsatning i Hamar kulturhus

I Hamars internasjonale uke, uke 42, åpner IKFFs 100 års jubileumsutstilling i regi av avd. Hedmark/Oppland. Det er egentlig tre utstillinger som vises i Hamars nye kulturhus: fotoutstillingen om asylbarn av fotograf Andrea Gjestvang, tekstilbilder med fredsmotiv av Kari Hartveit, samt barnekunst med fredsmotiv fra Barnekunstmuseet. Utstillingene åpnes på FN-dagen, 24. oktober kl 12 i Hamar kulturhus

og vil stå til 10. desember. I tilknytning til utstillingene tilbys en rekke aktiviteter for barn og unge i samarbeid med Den kulturelle skolesekken. I tillegg vil vårt medlem og forteller Kirsti Hougen turnere på skolene i distriktet med en forestilling om romfolk. «Hva nå Elena?» er en fortellerforestilling som fører oss litt nærmere deres kultur og deres liv, både i Romania og her i Norge. Fortellerforestillingen blir også vist på Kvinnemuseet i Kongsvinger 15.oktober og i Hamar 19.oktober. IKFFs historieutstilling blir vist i Hamar rådhus i perioden 19.-31. oktober 2015.

Hedmark/Oppland deltok på årets Frivillighetsmønstring i Hamar 12. september med stand og info om organisasjonen og jubileumsmarkering.

IKFF Oslo og Akershus/ Ingeborg Breines

Solidaritet med kvinnemarsj mellom Sør- og Nord-Korea

Tretti sterkt engasjerte, modige, kreative og høyprofilerte kvinner fra 15 land krysset grensen mellom Nord- og Sør-Korea på den internasjonale kvinnefredsdagen 24. mai i år. Blant dem som deltok var de to Nobelfredsprisvinnerne Mairead Maquire, Leymah Gbowee og den 81-årige feministen Gloria Steinem. Fra IPB deltok Janis Alton og fra WILPF kom Kozue Kay Nagata. Målet for "WomenCrossDMZ"-kampanjen var en oppfordring til å få slutt på Korea-krigen og en gjenforening av nord og sør.

Korea-krigen, som førte til en deling av landet, ble avsluttet for 62 år siden, men teknisk sett pågår den fortsatt fordi det ikke foreligger noen fredsavtale. Kvinnemarsjen ønsket å rette søkelyset mot all den sorg, lengsel og smerte som fins i familier og blant venner som er skilt på grunn av stormaktenes spill. Delingen og mangelen på kontakt over den demilitariserte sonen, gir en farlig og uproduktiv geopolitisk situasjon.

De 30 kvinnene hadde fått tillatelse til å krysse den demilitariserte sonen, fra nord til sør. Det finnes tre checkpoints, men dessverre ga Sør-Korea dem ikke anledning til å krysse ved Panmunjom der våpenhvilen ble underskrevet for 62 år siden. I stedet ble de skyssset over ved en større vei. Likevel, fredsmarsjen har fått stor internasjonal oppmerksomhet og mange kontakter er opprettet gjennom ulike møter og diskusjoner både i nord og sør.

Kvinnemarsjen hadde med seg Pro Concordia-flagget som ble laget av italienske Cora di Brazza. Flagget er en trikolor i de symbolske fargene purpur, gult og hvitt. En bevinget kvinne- og mannshånd møtes i en beskyttende gest og ut flyr en fredsdue. For å markere marsjen i Norge ble Pro Concordia-flagget heist under en markering fredag 22. mai utenfor Kunstnernes Hus i Oslo i regi av Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, International Peace Bureau, Norges Fredsråd og Bertha von Suttner-komitéen. |

- Sivilsamfunn over hele verden reagerer på Norges snuoperasjon i kampen for å få til en avtale som forbyr atomvåpen. På NPT-konferansen i New York i mars overleverte Beatrice Fihn et brev til norsk UD utenfor FN-bygningen. I brevet oppfordres Norge til å stå fast på den tidligere linjen, der landet har vært en pådriver for humanitær nedrustning, og har støttet arbeidet for et forbud mot atomvåpen. Beatrice Fihn er WILPF medlem og leder av ICAN. Tidligere var hun leder for RCW, nedrustingsprogrammet til WILPF. www.icanw.no

Eva Fidjestøl

Judith Tollevik,
Johan Galtung,
Johanne Skog Gripsrud
og Stanley Wirak

Fredskonferanse i Sandnes 2015

«Terror og krig – eller fred og trygghet? Vårt ansvar »

Petter Viksveen (den sosialpedagogiske høyskolen, DHS i Sandnes) og Tone Ravnaas (IKFF Sandnes)

DHS i Sandnes markerte sitt 25 års jubileum ved å arrangere Fredskonferanse 28. og 29. mai 2015. 100 årsjubilarer Internasjonal kvinneliga for fred og frihet, og IKFF avdeling Sandnes, var medspillere. Under åpningen talte ordfører Stanley Wirak og professor Johan Galtung. I alt 130 elever fra 10. klasse kom for å lære om konflikthåndtering.

Johanne Skog Gripsrud talte til forsamlingen. Med sine 98 år er hun en pioner og fortsatt ivrig pådriver i IKFF. Elever fra Vågen videregående skole, avdeling Musikk, dans og drama underholdt med gripende stemmer fra Ibsens og Fosses drama, gitar, sang og uttrykksfull dans.

Åpningen ble fulgt av en fredstur på Planetstien gjennom Sandvedparken. Ved Sola fikk filmskaperen Reidar Johannesen, vinneren av Norges Fredsråds konkurranse, overrakt Sandnes' kommunevåpen: en leirgjøk med co-co toner, signert IKFF, i kraft av å være en varsler for fred gjennom 100 år. «IKFF Sandnesgjøk» vil

bli med Reidar, som vant tur til Japan og markeringa av «Aldri mer Hiroshima og Nagasaki», 70 år etter USAs atombombing der 6. og 9. august 1945.

«IKFF Sandnesgjøk» har vært skjult innerst i WILPF/ IKFF 100 år: «Pandora Humor Eske». Den er et talende symbol for «Women's Power to stop War». Tonen er alvorstung og metta med langt mer hjerterom og inkluderende humor enn Muhammed-karikaturer. Rebekka Kongevold fikk også overrakt «IKFF Sandnesgjøk» med 1001 takk.

«Sabona» er en Zulu-hilsen: «Jeg ser deg». Sabona som metode gir opplæring i «konflikttransformasjon med fredelige midler» i praksis, fra barnsben av. Synøve Faldalen er en ildsjel i utviklingen av Sabona- prosjektet sammen med lærerne Anne Skibeli og Turid Ølberg ved Hafrsfjord skole. Tre elever ga talende eksempler på bruk av ryddematte for å løse konflikter på fredelig vis ved hjelp av TRANCSEND. Alle de tre unge utøverne fikk hver sin symbolmetta

«IKFF Sandnesgjøk»: 1001 takk for grundig læring. Sabona bygger på Galtungs manual for konfliktarbeidere.

Tora Aasland, leder av den norske UNESCO-kommisjonen holdt foredrag om UNESCOs arbeid for kunnskap og utdanning som grunnlag for fred. For de fleste var det nok en overraskelse å bli fortalt at Norges rivningstrua regjeringskvartal er talende symbol for sentrale FN bygg: Y-blokka som en kopi av UNESCOs hus i Paris og høyblokka en kopi av selve FN bygningen i New York.

Vi ønsker å arrangere en ny fredskonferanse neste år, og frem til den tid håper vi å få satt i gang fredsbevarende prosjekter. Det er mulig for studentene ved DSH å gjøre egne fredskulturprosjekter som del av studiet i Sosialpedagogikk 1 og Sosialpedagogikk 2.

Programmet for Fredskonferansen 2015 står på www.dsh.no.

Bonn 1954.

Kjønn i atomalderen

Ursula Gelis

Det finnes ingen «sikker» dose av ioniserende stråling.

Mary Olsen

«Kjønn og atomvåpen» het et av seminarene under konferansen om ikkespredningsavtalen New York i mai. Her fikk vi høre at konsekvensene av en atomvåpeneksplosjon skader kvinner på andre måter enn menn. Virkningene av ioniserende stråling må iakttas gjennom kjønnsbriller.

«Kjønn skaper bestemte typer sosiale relasjoner, mellom kvinner og menn, og mellom menn og mellom kvinner. Disse relasjonene er skapt, ikke medfødt.»¹ konstaterte Mary Olsen som er senior-spesialist på radioaktivt avfall hos Nuclear Information and Resource Service, (NIRS) Hun forstatte: «Kjønn har noe å si oss i atomalderen. På tross av funnene som viser at ioniserende stråling får særlige konsekvenser for kvinner og jenter, er det er menn som er normen når man beregner risiko.»

Olsen viser til erfaringene fra bombingene av Hiroshima og Nagasaki: «Folk som var fem år eller yngre i 1945 hadde mest kreft. Jenter hadde dobbelt så stor risiko for å få kreft. Blant de voksne som ble eksponert for bombene, fant man 50 % flere kreftdødsfall blant kvinner enn blant menn»²

Forskningsleder på internasjonal sikkerhet ved Chatham House, Dr Patricia Lewis, konkluderte: «Hvis dette er tilfellet, er det tvingende nødvendig at flere kvinner er med i forum der avgjørelser tas. Ser vi på de humanitære konsekvensene av atomvåpen, kan en undre seg over hvorfor folk er ivrige etter å opprettholde våpenarsenaler som bare forårsaker skade og uforutsigbare problemer som er vanskelige å løse eller er helt uløselige.»

Vi markerte også at det er 70 år siden bombetoktene over Hiroshima og Nagasaki fant sted. Det ville ha hatt en stor symbolverdi hvis USAs president hadde vært tilstede ved de japanske seremoniene. På denne måten ville vinneren av Nobels fredspris ha posisjonert seg selv som en overbevisende talsmann for en verden uten atomvåpen.

Det virker fremdeles som at atomvåpenstatene er hekta på sine atomarsenaler og er mindre villige enn noen gang til å gi dem opp. Ikkespredningsavtalens 2015-konferanse i New York ebbet ut med et sluttdokument uten betydning.

Det ble opprør blant anti-atomvåpen-aktørene som var til stede på konferansen på grunn av det innholdsløse sluttdokumentet.

I august sa Beatrice Fihn: «Det er klart at atomvåpenstatene ikke er interessert i å forplikte seg til å ruste ned. Det er nå opp til resten av verden å starte en prosess for å forby atomvåpen i anledning av 70-årsmarkeringen av Hiroshima og Nagasaki». Fihn er dirketør for den Internasjonale kampanjen for å forby atomvåpen (ICAN), en koalisjon av 400 NGOer i 95 land.³

Eksistensen av atomvåpen, selv om vi ikke gjør bruk av dem, utgjør en konstant trussel for menneskeheten og hele biosfæren. Omkring 2000 atomvåpentester fra 1945 og opp til våre dager forårsaker fortsatt sykdom og miljøskader. Atomnedrusting er fortsatt nødvendig.

Nyttige lenker:

<https://theultimatewish.wordpress.com/>
<https://www.ctbto.org/nuclear-testing/testing-times/>
<https://www.ctbto.org/specials/international-day-against-nuclear-tests-29-august/>
www.nirs.org,
www.ctbto.org
www.bmeia.gv.at/en/

Noter:

- 1) Sandra Harding. 2011:13
- 2) Wien-konferansens publikasjon, 2014, side 24.
- 3) www.icanw.org

RUSSLAND KOMMER NÆRMERE

Norge og Russland 1814–1917

Jens Petter Nielsen (red.)

Russland kommer nærmere

Randi Rønning Balsvik, professor emerita, historie, Universitetet i Tromsø.

Overskriften er tittelen på et bemerkelsesverdig bokverk (643 sider) som har undertittelen *Norge og Russland 1814-1917*.

Under planleggingen av 200 års- markeringene for den norske grunnloven, søkte en gruppe norske og russiske historikere under ledelse av professor Jens Petter Nielsen fra UiT, om støtte til et samarbeidsprosjekt, kalt det «asymmetriske naboskap», mellom historieforskere fra det store Russland og det lille Norge, land som deler grense i nord. Støtte kom fra mange kilder til to bind, det neste strekker seg fram til 2014. Samarbeidet mellom historikere i Tromsø og Russland har dype røtter.

Det første historikermøtet fant sted ved Universitetet i Tromsø i 1992, der tolv russiske og seks norske historikere presenterte sin forskning som for det meste dreide seg om de langvarige og fredelige forbindelsene mellom Norge og Russland i pomorhandelstida. I 1996 var det trykt to bøker på Pomoruniversitetet i Arkangelsk knyttet til norsk-russiske relasjoner. Den første var Den menneskelige dimensjon i Nordområdene, den andre Frykt og forventning – Russland

og Norge i det 20. århundre. Universitetene i nord hadde rett ut hendene til hverandre før erklæringen om Barentsregionen kom i 1993.

Bokverket Russland kommer nærmere har åtte russiske og ni norske historikere bidratt til. Redaktøren, Professor Jens Petter Nielsen, har vevd inn bidragene i en enhetlig, lett og flytende språkdrakt, der alles bidrag, side for side, kapittel for kapittel er redegjort for bak i boka. Metoden må ha vært krevende. Prosjektet har gitt muligheter til dypdykk i arkiver, ikke minst i Russland, som har brakt fram mye ny kunnskap. Bilderedaktøren, Petia Mankova, har hentet fram illustrasjoner til nesten hver side i boka. De mange fotografiene av Ellisif Wessel fra Kirkenes og alle de russiske maleriene er særlig talende og betagende.

Bokverket har kommet i stand i stor grad på grunn av den århundrelange fredelige samhandlingen over grensen i nord, kjent som pomorhandelen. Vi kjenner den fra mange nesten nostalgiske framstillinger i norsk lokalhistorie. Her får vi et mer helhetlig og detaljrikt bilde helt fra opprinnelsen til handelen

fra russisk side på 1500-tallet og til den opphørte som følge av den russiske revolusjonen. Betydningen av den tvang fram ny økonomisk politikk fra regjeringen i København. Pomorhandelen ble legalisert med påfølgende bydannelser i Vardø og Hammerfest i 1789, i Tromsø 1794.

Russland spilte en rolle for Norges skjebne i 1814, der general Orlov, utsending fra Tsaren, var leder for kommisjonen som skulle rydde opp i forhold til Norges uvilje mot å bli overlevert fra Danmark til Sverige pga utfallet av Napoleonskrigene. Tsaren ønsket å gi Norge til Sverige, som en kompensasjon for det svenske tapet av Finland til Russland. Det kunne ikke Orlov gjøre noe med, men han bidro til at Norge fikk beholde grunnloven og være et selvstendig rike i unionen med Sverige. Den demokratiske grunnloven bidro til at Orlov havnet i opposisjonens rekke mot det autokratiske tsaristiske systemet. I det hele, forskningen finner atskillige eksempler på at russere beundret det norske sosiale og politiske systemet.

Norge og Russland fikk ikke den opptrukne grensen i nord før i 1826. Tidligere var der et stort

Minneord Kirsten Fjelberg (1924-2015)

fellesdistrikt. Grensedragningen er spennende stoff. Den kom gunstig ut for Norge. Men de russisk-ortodokse kristne skoltesamene fikk grensen tvers gjennom sine siidaer og ble taperne. Protester fra Arkhangelsk til sentralmaktene vant i liten grad gehør. Det er et gjennomgående funn i boken at Tsaren interesserte seg lite for konflikter i nord, enten det gjaldt de innvandrede Kolanordmennenes salg av alkohol eller nordmenns utstrakte fangstferder til Novaja Zemlja og nærområdene til den russiske kyst. Fra Arkhangelsk klages det, fra sør er man ikke bare lite interessert, men tvert i mot beundrende, til nordmenns åpning av fangstfelt i nærområdene til Russland.

Russlands vitale interesser lå andre steder. Bokverket har interessante kapitler om de to landenes bruk av Svalbard (Russland var definitivt først) og om norske entreprenører engasjert i skipstrafikk gjennom nordøstpassasjen og i utviklingen av skogbruksindustrien i Sibir.

Den fordelaktige grensen ble i Norge til en forsterket tro på den russiske fare. Russland ville nødvendigvis ha revisjon av grensen, mente man. En tråd som

repeteres (kanskje for ofte) er de stadig tilbakevendende forestillingene om at Russland representerer en fare for Norge, at de nødvendigvis må ha en isfri havn i nord.

Denne fokuseringen på norsk side synes helt merkelig ettersom Russland har isfrie farvann og gode fjorder på sin egen side av grensen. Den russiske fare blir brukt i argumentasjonen for opprustning i Norge og sterkt brukt i svensk skremselspropaganda for å hindre at Norge gikk ut av unionen. Ett av de vesentlige funnene i boken er at de norske forestillingene var i utakt med intensjonene på russisk side.

Russland kommer nærmere – Norge og Russland 1814-1917 er en verdig gave til feiringen av Den norske grunnloven. Den er også ikke minst en feiring av de fredelige relasjonene mellom de to landene. De har utvist en stor grad av respekt for hverandre og tilbakeholdenhet i forbindelse med konflikter.

(Nordlys 20. mars 2015)

Kirsten Fjelberg var landsleder 1964-69. Hun var også redaktør av fred og frihet etter perioden som landsleder. Kirsten var aktiv i 60- og 70-årene, da fredsarbeidet ikke hadde mye støtte blant folk flest. I mange år inviterte hun landsmøtedeltakere til festlig samvær i sin store leilighet. Hun fortsatte å holde kontakt med kontoret om saker hun ville gjøre oppmerksom på, og har gitt oss mange rause gaver.

De siste årene var hun syk, men opprettholdt medlemskapet i IKFF til det siste, og kontingenten ble betalt punktlig.

MHR

BOKMELDING

Norge og Russland

Eva Fidjestøl

Boken er redigert av Tormod Heier fra Forsvarets høgskole og Anders Kjølberg fra Krigsskolen på Linderud og er en artikkelsamling med 11 artikler fordelt på tre kapitler. Boken er finansiert av Forsvarets høgskole.

Det overordnede temaet er det nye trusselbilde etter det som skjedde i Ukraina. Dette har i følge redaktørene tvunget fram en revurdering av internasjonal politikk som også har fått konsekvenser for norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Det har også ført til en revurdering av NATOs rolle i Europa, hevder de. Hovedhensikten med boken er å lage et hjelpemiddel for undervisningen om norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk ved sivile og militære universitets- og høyskolemiljø. Den egner seg også godt til studiesirkler.

Bok:

«Norge og Russland -
Sikkerhetspolitiske utfordringer i
nordområdene»

Tormod Heier (red.) og
Anders Kjølberg (red.)

Universitetsforlaget 2015
208 sider

I tillegg uttrykker de et ønske om at et bredere publikum vil finne kunnskap og ideer som gjør oss alle litt klokere når de norske utfordringene i nord skal forståes. Så dette er interessant lesning for oss i fredsbevegelsen. Vi i IKFF har lenge hatt fokus på den norske nordområde-politikken.

Det er viktig å se på hvem forfatterne av de forskjellige artiklene er, og hvilke miljøer de representerer. To av 13 forfattere er kvinner og bare to kommer fra sivile forskningsmiljø. Alle de andre kommer fra Krigsskolen, Forsvarets forskningsinstitutt, Forsvarets høgskole og høye stillinger innen Forsvaret og NATO.

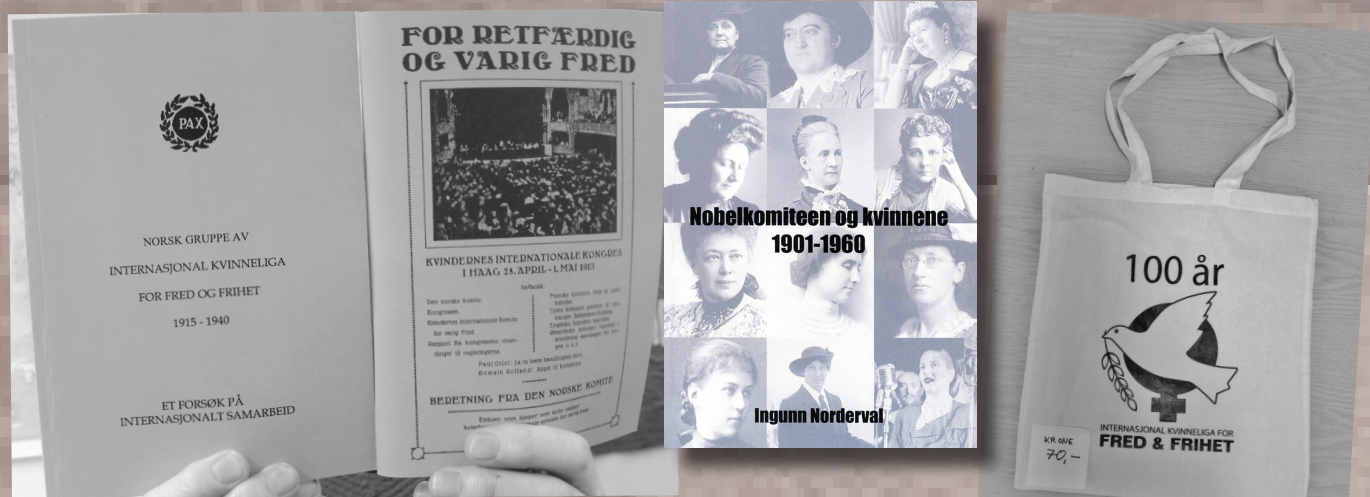
I første kapittel konkluderer Geir Hønneland, professor ved Universitetet i Tromsø og Anne-Kristin Jørgensen fra Fridtjof Nansens Institutt, i artikkelen «Kompromisskulturen i Barentshavet» med at den norsk-russiske fiskerikommisjonen er pragmatisme på sitt beste. Dette bilaterale regimet har overlevd svingningene i øst-vest forholdet, også Ukraina-krisen i 2014.

I andre kapittel drøftes i flere artikler Russlands ambisjoner i nordområdene og betydningen for NATO. I tredje kapittel drøftes betydningen av norsk overvåkning og etterretning og bruk av den norske marinen for å hevde norske interesser i nord. Til slutt drøftes den militære betydningen av Finnmark som har ligget i et militært vakuum etter den kalde krigen og hvordan erfaringer fra skarpe operasjoner i Afghanistan og Libya kan ha betydning for norsk militær innsats i nordområdene.

Dette er en viktig bok å lese grundig dersom vi vil delta i debatten om nordområdene.

- AMAP (Arctic Monitoring and Assessment Programme) er en av fem arbeidsgrupper under Arktisk råd som regelmessig forsyner de åtte arktiske landene (Canada, Danmark/Grønland, Finland, Norge, Russland, Sverige og USA) med informasjon om saker relatert til forurensning og klima i Arktisk. De måler innholdet av ikke-nedbrytbare organiske stoff (POPs), tungmetall som kvikksølv, kadmium og bly, radioaktive isotoper og oljesøl. De overvåker og registrerer klimaendringer, ozonnivå, økning av UV-stråling og effekten av alt dette på mennesker og dyr. AMAPs ekspertgruppe på radioaktivitet er ledet av Norge. De ulike gruppene innen AMAP produserer en rekke vitenskapelige rapporter som gir grunnlag for politiske handlinger og som bør brukes av oss i vår kontakt med myndighetene. Disse rapportene finnes både i en populær, forenklet versjon og som detaljerte, vitenskapelige dokument og kan lastes ned fra www.amap.no

Eva Fidjestøl

Til salgs:

• Ingunn Norderval: «Nobelkomiteen og kvinnene. 1901 - 1960»	Kr. 248,-
• «For rettfærdig og varig fred. Kvindernes internationale kongres i Haag 28. april – 1. mai 1915. Beretning fra den norske komité»	Kr. 50,-
• «Et forsøk på internasjonalt samarbeid»	Kr. 50,-
Norsk gruppe av Internasjonal kvinneliga for fred og frihet 1915-1940	
• Jubileums-handlenett	Kr. 50,-

Bestill på epost: ikff@ikff.no

Lokalavdelinger og kontaktpersoner

Oslo og Akershus

Storgata 11
0155 Oslo
Norway
Tlf: 93089644

ikff@ikff.no
www.ikff.no
Org. nr. 9837 94 815
Konto: 0531.50.27057

Kontoransvarlig

Elisabeth Kristiansen
Tlf: 93089644

Bergen

Susanne Urban
susanne@urbanrabbe.no

Oslo og Akershus

Elisabeth Kristiansen
epost: ikff@ikff.no
Tlf: 93089644

Sandnes

Gro Eriksen
eingro@lyse.net

Hedmark / Oppland

Eli Hammer Eide
eliheide@online.no
Tlf: 93645176

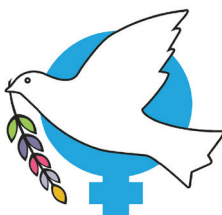
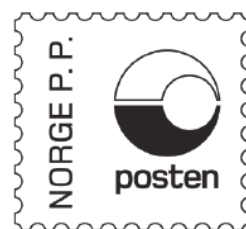
Stavanger

Hanne Kjersti Knutsen
hannekk@invivo.no
Tlf: 92224940

Troms

Hermien Stoop Prestbakmo
hprestbakmo@gmail.com
Tlf: 95465017

Retur:
IKFF
Storgata 11
0155 Oslo

P R O G R A M

IKFFs 100års festkonferanse

25. september 2015, Kl 14.00 – 18.00

Røde Kors, Henri Dunant-salen Hausmanns gate nr. 7

Vertskap: IKFFs landsleder K.Margrethe K.Tingstad

Musikk av Halfdan Kjerulf ved

Mari Lerseth (fiolin), Ingerid Birkeland (sang), Ieva Berzina (piano)

«Feministisk utenrikspolitikk»

Hovedtaler Ingrid Eide

Paneldebatt med bl.a. Torunn Tryggstad, (forskningsleder PRIO)

Allsang

Kaffepause med kake

«IKFFs historie og framtid»

Sang v/ Birgitte Grimstad

Kunstfilm

Mari Holmboe Ruge om WILPFs historie

Hilsen og utfordringer fra samarbeidende organisasjoner,

Hedda Langemyr, (Norges Fredsråd)

Norsk Kvinnesaksforening og flere

Videohilsen fra æresmedlem Johanne Skog Gripsrud

Presentasjon av WILPFs manifest v/ Ellen Elster

Vinnerfilm Norges Fredsråds ungdomskonkurranse:

«Nye fredsstemmer» av Reidar Johannessen

Kl 17.50 Slutt – Vel hjem!

INTERNASJONAL KVINNELIGA FOR
FRED OG FRIHET